

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

258/59

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 1
Jan.
1950.
Pris 65 öre

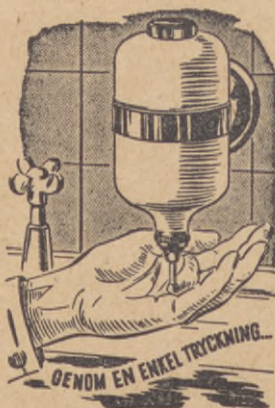

Vid tvättstället

naturligtvis

SIEVERT
SPARTVÅL & AUTOMAT

för flytande (kupongfri) tvål är betydligt mera ekonomisk och hygienisk i användning än en tvålbit. Genom en enkel tryckning tillföres handen automatiskt en lagom, bestämd kvantitet tvålvät-ska. Säljes i varuhus samt i järn- och färg-affärer.

A.-B. Max Sievert

LÖDLAMPFABRIKEN

Sundbyberg, tel. Sthlm 28 25 30
Filial i Göteborg: tel. 13 15 20

AMIRALEN

MALMÖ

Servering dagligen av
lunch, diné och supé

KONSERTMUSIK

varje måndag - tisdag - torsdag - fredag

DANS varje onsdag - lördag - söndag

GORDONS ORKESTER

En vacker

TAPET

ger stil och färg
åt rumsinteriören
Låt oss stå Eder till tjänst
vid val av tapeter
Provkarta hemsändes

REGLANDS

Gust. Ad. Torg 45, Malmö. Tel. 296 00, 296 08

WIWEN NILSSON

LUND

GULD

SILVER

A.-B. Bleckvarufabriken

Malmö

Ledande fabrik för tillverkning av

BLECKEMBALLAGE

MED OCH UTAN LITOGRAFISKT TRYCK

Bengtssons Barnkläder

SÖDRA FÖRSTADSGATAN 43

MALMÖ

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

13:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.
Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.
Prenumerationspriser: helt år 7:—,
halvt år 4:—.

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

FÄLT FÖR FORSKNING

Otrivseln på arbetsplatserna, arbetsanalyser och miljöundersökningar, ha rönt stort intresse under sista tiden. En fortlöpande undersökning av olika hithörande företeelser kan ge många intressanta upplysningar om den mänskliga samlevnaden. Man kan också på detta sätt komma underfund med orsakssammanhangen, grundorsakerna till otrivsel och friktioner, och med stöd härav söka förebygga mänskliga olyckor av olika slag. Här om på något område torde man kunna uppställa den utopiska formuleringen, att söka skapa "största möjliga lycka för största möjliga antal människor". Otrivseln har kommit att intaga en central plats i den debatt, som dragits upp, och det finns givetvis många orsaker varför man inte trivs. I begreppet otrivsel finns ett synnerligen stort register av olika orsakssammanhang, vilka var för sig måste kartläggas för att man skall få en uppfattning om vad det onda bottnar i. Eller något enklare: När jobbaren Karlsson påstår "att nu är det för djävligt", betyder detta, att det är något galet med honom själv eller hans omgivning. Naturligtvis får man inte överdriva olusttendenserna, som kanske inte minst i den skönlitterära debatten förstörats upp till onormala proportioner, men att det här existerar ett stort problem är väl ställt utom allt tvivel. Vi skola bara stanna inför några alldeles speciella företeelser inom ramen av de sociologiska frågor här berörts. På vårt eget arbetsområde finns det många tendenser, som visar påtagliga brister i den mänskliga samlevnaden, d. v. s. okunnigheten om de socialmedicinska frågorna blottas då och då på ett minst sagt upprörande sätt. Vi behöver bara som ett exempel nämna det numera riksbekanta Ovanmofallet — lärarinnan

som på grund av tidigare genomgången tbc-sjukdom fick sitta ensam i sin skolsal därför att föräldrarna inte vågade skicka barnen till skolan. Trots att medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen givet otvetydiga bevis om att lärarinnans hälsotillstånd inte gav minska skäl för de farhågor föräldrarna hyste, fortsatte intrigerna omkring hennes person. Det existerar en vidskepelse omkring sjukdomarna, vilken klart bevisar behovet av forskning och kartläggning med stöd av de senaste sociologiska metoderna. Exemplet med utfrysningen av lärarinnan ur den samhälleliga gemenskapen är inte något ensamstående fall.

Som motvikt till den skräck för f. d. sanatoriepatienter vi här i korthet berört kan anföras ett intressant avsnitt ur det undersökningsmaterial, som framgått av den stora skärmbildsundersökningen i Södermanlands län. Det är sanatorieläkare Willi Mascher, som visar följande i faktiska bevis och kommentarer om de människor, som uteblivit eller helt enkelt vägrat låta tbc-undersöka sig:

Aterstår således en grupp av 2.333 personer = 1,3 % av de kallade, som uteblivit utan angiven orsak eller kategoriskt vägrat att bli skärmbildsundersökta. Alla ha varit utsatta för upprepade muntliga eller skriftliga övertalningsförsök. De representera alla samhälls- och bildningsklasser. De som uppgivit skäl för sin vägran ha anförde de mest varierande orsaker. Där har, utom rena svepskäl, figurerat frihetsbegreppet, religiösa betänkligheter, krav på betalning (!) och rena oppositionen mot en av samhället igångsatt åtgärd. I en kommun vägrade t. o. m. barnmorskan och hemvårdarinnan! Tydligt är, att orsaken mycket ofta är fruktan för att en av vederbörande känd eller misstänkt tuberkulos blir upptäckt. Detta gör, att dessa vägrare utgör undersökningens akilleshäla: man kan av goda skäl förutsätta att tuberkulosfrekvensen bland dem är åskilligt högre än hos den övriga befolk-

ningen. Uppenbart är å andra sidan också, att bland vägrarna befinna sig många gamla, som har svårt att finna sig i tidens "nymodigheter". En ålderstabell över vägrarna bekräftar detta antagande: inte mindre än 57 % var över 60 år och 38 % över 70 år! Endast 16 % av vägrarna var under 40 år gamla. Detta må anföras som förmildrande omständighet för deras uteblivande. Ur undersökningens synpunkt kvarstår som synnerligen beklagligt, att så många ur dessa åldersgrupper ej velat vara med, då just bland dem tuberkulosfrekvensen visat sig vara särskilt hög.

Detta aktstycke ger problemet smittofaran i sociologiskt sammanhang. Medan f. d. sanatoriepatienter, som kunna visa friskintyg, bli utsatta för den hårdaste psykiska press från sin omgivning, finns det tydligen människor, som varken för sin egen eller andras skull anse sig behöva den minsta hälsokontroll. Doktor Maschers redogörelse talar ett tydligt språk till alla, som försöker läsa statistik med en smula eftertanke. Man kan härtill peka på reaktionen på en aktuell arbetsplats, där miss-tanken om farlighet oftast vill söka sig till en f. d. sanatoriepatient, medan alla andra, som kanske i flesta fall aldrig kontrollerat sin hälsa ordentligt, skola betrakta sig nästan kränkta till heder och ära inför en tbc-kontroll, som i regel tillhandahålles kostnadsfritt.

Men man kan vidga basen för detta resonemang från tuberkulosen till medicinska frågor i allmänhet. För omkring ett år sedan samlade den beryktade undergörrerskan Dorothea Iversen tusentals sjuka och handikapade till sina hudblåsningssanser i Stockholm. Det var en manifestation av medicinsk okunnighet av hittills aldrig skådad omfattning. Vi kan utgå ifrån att doktor Maschers analys håller även i detta sammanhang. De som sökte fru Iversens övernaturliga läkekonst representerade alla samhälls- och bildningsklasser. Annars firar nog vidskepelsen omkring sjukdomarna sina största triumfer i skymundan. Det finns gott om kotknackare och pillerspecialister, som spekulera i sjukdomar och samtidigt skaffa sig en behaglig försörjning.

Det är märkligt att gång på gång konstatera, exempelvis med utgångspunkt från Ovanmofallet och undergörrerskan Iversen, hur vidskepelsen och okunnigheten kan hålla sig så stark i ett land, där sjukvård och socialvård står på toppen av nutida teknik och organisation. Här kan man tala om en verklig brist i balansen mellan andlig och materiell beredskap. Det finns användning för upplysning med stöd av den sociologiska analysen, även om man måste förutsätta större svårigheter än vad hittills gjorda undersökningar haft att brottas med. Otrivseln på arbetsplatserna och åldersdomsproblemen ha redan dragit upp en stimulerande och säkerligen hälsosam debatt. Nu bör tiden även vara mogen att rikta strålkastarna mot den medicinska vidskepelsens- och okunnighetens skumma vind, där medeltidens mörker tyvärr alltför länge dröjt kvar.

Sixten Hammarberg.

Status får lokalredaktion i Malmö

Genom överenskommelse mellan Malmöhus läns centralorganisation för lungsjuka och till denna organisation anslutna föreningar har De Lungsjukas Riksförbund fr. o. m. årsskiftet övertagit Den Lungsjukes Tidning i Malmö. Sistnämnda tidning har alltså uppgått i Status. Detta betyder, att Status' upplaga ökar med cirka 50 % och torde därmed bli en av landets största månadstidskrifter.

Överenskommelsen är av rent teknisk natur och betyder ingen regimförändring ifråga om tidskriften Status program och innehåll. Vi kommer att liksom hittills söka ge våra läsare aktuella artiklar i sociala och medicinska frågor, skönlitterära och kulturella bidrag, artiklar, noveller och lyrik m. m.

Det är naturligtvis en stor glädje, men också ett större ansvar för redaktionen att möta ett årsskifte och en växande läsekrets under sådana gynnsamma omständigheter. Vi önska att alla våra läsare, både de tidigare och nytilträdande i Malmö stad med omnejd, skola trivas med oss och vår tidskrift under kommande år. Detta nummer får alltså utgöra vårt nyårslofte till läsekretsen inför det nya året, och Status återkommer varje månad med ett innehåll, som vi hoppas skall ge läsaren god valuta för de ekonomiska bidrag i form av prenumeration, lösnummersköp eller annonsering vi få mottaga. Lokalredaktionen i Malmö har adressen: Kamrergatan 3, Malmö. I övrigt hänvisa vi till omstående sida — vinjettsidan — där närmare uppgifter om prenumerationspris, annonspris, telefonnummer m. m. upptagits.

En stor arbetsvårdskonferens

hölls i slutet av oktober föregående år i Nässjö. Konferensen varade i två dagar och bevistades av över hundralet representanter för kommunala styrelser och nämnder, socialvårdstjänstemän och kuratorer m. fl. Föreläsningar höllas av borgmästare Lars V. Lindén och byråinspektör Thure Steborn om arbetsvårdsfrågor. Överläkare Åke Törnblom vid Eksjö sanatorium gav en översikt över tuberkulosvården i Jönköpings län under 40 år, och om pensionsstyrelsens invalidförebyggande verksamhet talade förste byråsekreterare Erland Ljungberg. Ombudsman Carl Mohlin talade om de tuberkulösa ställning i samhället i egenskap av representant för De lungsjukas riksförbund. I anslutning till föredragen förekommo livliga diskussioner och överläggningar och man tycktes — för att citera ortspresen — vara eniga om att "den nya melodin i socialvården" var att bygga ut den till produktiv arbetsvård.

MAN skriver I PRESSEN

Absurda vanföreställningar om lungtuberkulosen

är rubriken till en artikel i *Västerbottens-Kuriren*, skriven av den i press och radio välkände läkaren Arne Tallberg. I artikeln, som formar sig till en svidande vidräkning med vidskepelsen omkring sjukdomarna, framhålles bl. a. följande:

De flesta av oss har nog läst notiserna om lärarinnan i Ramsele som efter sju års kamp mot lungtuberkulosen äntligen förklarades fullt frisk och arbetsduglig och med glada förhoppningar såg fram mot terminens början, när hon åter skulle få ägna sig åt det kall som hon utbildat sig för: ungdomens fostran. Men det blev inte så. Hon blev som så många andra ett offer inte för sin sjukdom utan för allmänhetens vanföreställning i n g a r rörande denna sjukdom.

Vid uppropet uteblev eleverna, förbjudna av sina föräldrar att gå till skolan, därför att föräldrarna var rädda för att den av en av vårt lands främsta tuberkulosexperter, överläkare Helge Dahlstedt vid Österåsens sanatorium, friskförklarade lärarinnan skulle smitta ned sina lärjungar med den lungtuberkulos som hon inte längre led av!

Vad man kan förstå hos föräldrarna är omtanken om barnens hälsa — jag har själv fyra barn — men denna omtanke får inte drivas till det absurda. Med samma fog skulle man kunna vägra att sända sina barn till skolan därför att man händelsevis fått att säga på att lärarinnan en gång i sin ungdom haft kikhosta. Hon är visserligen nu frisk från denna sjukdom, men tänk om hon i svalget eller näsan har någon liten kikhostebacill kvar, som kan infektera någon av ungarna! Eller hålla dem hemma från skolan alla regniga dagar, därför att de blir våta om fötterna och kanske förkylda.

Lärarinnan i Ramsele är ett fall som kommit i rampljus, men det ger anledning till en omprövning av den allmänna inställningen till de lungsjuka sedan de lämnat sanatoriet. En person som friskförklarades från sin lungtuberkulos skall självfallet betraktas på samma sätt som den som aldrig haft sjukdomen, och även den som ännu står under kontroll, men som har s. k. slutlungtuberkulos, d. v. s. inga baciller i upphostningen, är fullkomligt ofarlig för sin omgivning. Och slutligen: en snäll gammal morfar eller farmor som har en envis men föga besvärade "gubb-" eller "gumhosta" och aldrig blivit ordentligt undersökt kan vara en farlig men ej misstänkt smittkälla för barnen i omgivningen!

Är Ni rädd för smitta?

är rubriken för en artikel i *Husmodern* i vilken några kända läkare utreder begreppen smittofara och smittoskydd. Doktor John Lundquist i Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos ger härvid en del tänkvärda synpunkter. Ovan berörda fall — lärarinnan i Ramsele

— är även utgångspunkt för doktor Lundquists kommentarer:

En patient, som skrivs ut från ett sanatorium, har i de flesta fall en läkt tuberkulos, då smittorisken är lika med noll. Det är fallet med lärarinnan i Norrland. Det händer emellertid också, att patienter med öppen tuberkulos skrivs ut från sanatorierna och får börja igen på sina arbeten och återvända till hemmen.

Men de har då lärt sig på sanatorierna att sköta sig så, att de inte är smittofarliga.

Men man kan mycket väl bo tillsammans med en lungsotspatient med öppen tuberkulos, om han sköter sig som han lärt sig på sanatoriet. Och det gör enligt allmän erfarenhet alla utom ett ytterst litet fåtal asociala och imbecilla, som man nu överväger att låta tvångsinternera på sanatorium. Jag tror det rör sig endast om några tiotal i hela landet. Andra patienter kan till och med bo i familj, där det finns barn utan att det behöver vara någon fara för barnen om de är Calmette-vaccinerade. Calmette-vaccineringen är en av orsakerna till att tuberkulosfallen minskar för varje år — andra är förbättrade bostäder och större hygien. Sjukdomen är dessutom i sig själv mycket mera godartad nu än för ett femtiotal år sedan.

Det är skrämmande många gånger att se, hur folk reagerar inför de tuberkulossjuka", fortsätter doktor Lundquist. "Lärarinnan i Ovanmo är bara ett exempel bland många. Hjäromdagen ringde en 'inackorderingstant' hit till Nationalföreningen och frågade, om det verkligen inte var förbjudet att besöka folk på sanatorier. Hon hade en ung man inneboende, vars fästmo var på sanatorium, och den unge mannen brukade hälsa på henne ibland. Nu var damen rädd, att han skulle dra smitta med sig tillbaka och ville säga upp honom!

Vi läkare vore ju oerhört ansvarslösa, om vi förteg en smittorisk, som verkligen finns. Vi är inte generösa mot de tuberkulossjuka på allmänhetens bekostnad. Det vore onekligen ganska missriktad människovänlighet. Men vi vill att allmänheten skall lita mer på läkarnas omdöme i detta fall och inte göra livet onödigt svårt för dessa stackars sjuka, som förutom sitt kroppsliga lidande nu också har den bördan att känna sig utstötta i samhället — må de sen uppvisa aldrig så många friskintyg. Tuberkulossjuka får tyvärr ofta erfara, hur ett tomrum bildas kring dem på arbetsplatsen, deras vänner bjuder dem aldrig till sig mera och ingen vågar sig till deras hem.

Kanske blir den uppseendeväckande händelsen i Ovanmo början på en helt ny syn på lungtuberkulosen. Det var i så fall mycket på tiden, att frågan kom upp till debatt!"

Behandling av homeopat bidragande orsak till tbc-patients död?

Ett upprörande fall — en man som av allt att döma uppenbart felbehandlats — har enligt vad *Dagens Nyheter* meddelar rapporterats till medicinalstyrelsen.

Några tankar om lidandet

När man en gång kritiserade författaren Joseph Conrad för att han skrev för vidlyftigt och omständigt, svarade han stillsamt, att han ganska väl visste, att "alla människors öde på denna jord sedan tidernas början kunde sammanfattas i en enda fras av oändligt innehåll: "De hava fötts, de hava lidit, de hava dött." — "Och ändå är det ett storslaget epos", tillägger han.

Ingen kommer ifrån lidandet. Den vetenskapen är Joseph Conrad inte ensam om. Ständigt stöter man på lidandets universalitet. Människor, om vilka man trott, att de levat ett lyckligt och harmoniskt liv, går plötsligt under, och man finner till sin häpnad och förvirring, att de brutits ned i en av andra osedd, övermäktig kamp. De utomstående kommentar blir också vanligen: Det hade väl ingen kunnat tro om henne. Efterlämnade dagboksanteckningar kan blotta avgrunder av pina, där omgivningen intet annat. Ur skenbar frid och harmoni stiger stundom ett sådant skri av smärta, att alla förfärad rygga tillbaka. Detta är symptom på vad man skulle kunna kalla lidandets vardag, den som sällan märkes mycket men alltid är för handen. Det låter kanske illa att säga det, men någon grad av lidande är för människan det normala.

När man ändå talar om vissa människor som sådana som lidit, är det också framför allt arten och våldsamheten av deras lidanden, som man tänker på. Man knyter samman begreppet lidande med svår kroppslig eller själslig sjukdom eller med någon påtaglig personlig olycka av annat slag, något iögonenfallande, något som var och en omedelbart böjer sig för i djupt medlidande

Efter att under närmare ett år ha behandlats av en homeopat avled i somras en 65-årig gårdskarlar i Eskilstuna av tbc. Den läkare som till sist fick ta hand om mannen konstaterade att tuberkulosen måste ha varit starkt utvecklad redan när mannen första gången uppsökte homeopaten.

Läkaren rapporterade fallet till medicinalstyrelsen, som anmodat landsfogden i Södermanlands län att föranstalta om åtal. Hittills har man bara hunnit höra homeopaten, som uppger att han redan från början förklarar för mannen att han led av en allvarlig sjukdom. Detta upptäckte han genom ögondiagnos. Men vad det var för sjukdom kom han tydligen inte underfund med: mannen fick medicin för nerv- och magåkommor och behandlades också för kvisslor. Det var kvisslorna som till sist överygade homeopaten om att en läkare borde få ta hand om fallet. Homeopaten misstänkte att kvisslorna var kräftartade. Läkaren avslöjade omedelbart sjukdomens art. Redan en vecka efteråt avled mannen, innan han ännu hunnit föras till sanatorium.

eller skyggar inför i avsmak och fasa. Jag vill ha detta sagt, för att ingen skall tro, att jag sätter likhetstecken mellan lidande och sjukdom. Jag är också medveten om den begränsning det innebär, när jag i fortsättningen framför allt kommer att tala om det slags lidande, som blivit en dominerande, stundom allt annat överskyggande faktor i en människas liv — för kortare tid eller livet igenom.

När en normal människa drabbas av ett plötsligt, svårt lidande, t. ex. i form av långvarig, svår eller obotlig sjukdom eller en svår personlig olycka av annat slag, reagerar hon så gott som alltid på samma sätt. Hon försöker komma ifrån lidandet, att flytta det utom sig själv så att säga. Mycket ofta går det så enkelt till, att hon lägger skulden och ansvaret på andra. Det kan vara andra människor, samhället eller ödet som "rår för" hennes olyckor. Den religiöse för in en ond andemakt, djävulen, som sin plågas upphov, eller också lägger han ansvaret på en god makt, Gud. Däremellan finns sedan alla nyanser. Den mer rationalistiskt lagde vill ofta själv bestämma, i vilket fall han skall ge djävulen skulden för sina olyckor eller se dem som ett led i en Guds plan. Det behöver väl inte sägas, att det knappast är de djupare religiösa naturerna, som omfattar denna inställning.

Det för alla gemensamma, detta att till en början vilja skjuta ifrån sig lidandet, är säkert en naturlig och god själslig skyddsåtgärd. Genom att skulden lägges på andra eller på yttre omständigheter avskiljer man lidandet från sig själv, får fienden på håll så att säga, där det blir lättare att få in hugg på honom än i den pressande närkampen. Och det är säkert ganska nödvändigt till en början för att man skall förmå härda ut. Långt ifrån alla har styrkan att utan att brytas ned se den bittraste sanningen om sig själv och sitt lidande i ögonen så som t. ex. Fröding i den fruktansvärda dikten om det galler bakom vilket han känner sig fången: "Ty i mig själv är smitt och nitat gallret, och först när själv jag krossas, krossas gallret." Det är en lång och mycket svår väg att gå, och nå fram till självkänedom genom lidande, och knappast någon torde vara färdig att strax vandra den. Självförljugenhet och verklichetsflykt brukar de första etappstationerna heta. Många, många kommer aldrig längre.

Man hör ibland folk tala på ett ganska lättsinnigt sätt om värden i lidandet. Att lidandet i och för sig skulle

äga ett värde, är dock en osund och skadlig inställning, som med all kraft måste bekämpas. Lidandet som sådant är alltid något av ondo. Jag tror inte att någon, som verkligen sett ett svårt, långvarigt lidande med de väldiga risker det medför för personligheten, jag tror inte, att den som sett det någonsin kan vilja tillerkänna smärtor och plåga ett värde. Tvärtom, lidandet är alltid något förfärligt, något som med alla medel, med all kraft, till varje pris måste bekämpas. Så här säger Ebba Pauli i sin bok om kamp eller resignation inför sjukdomen: "Man blir icke en i moraliskt avseende bättre människa genom tandvärk eller gallstenssmärtor i och för sig eller genom en operation företagen utan bedövningsmedel." En annan under långa år svårt sjuk kvinna, Farnes Pastorelli, har uttryckt samma tanke så: "Sjukdomen skänker inte i högre grad än det normala livet några andliga värden till den, som inte förstår att begagna dem". Och Filosofen Hans Larsson säger i en liten uppsats om lidandet: "En mängd människor tror jag bli slöa när de utsätts för lidande och råa när de bli i tillfälle att tillfoga lidande." Den märkliga bergsingenjören Alfred Berggren, som efter en sjuårig sjukdomstid avled på Österåsens sanatorium år 1932 skriver i sina efterlämnade dagboksanteckningar: "Man säger att olyckan gör en bättre, att man blir luttrad. Det är nog ytterst en individuell fråga. Man lär sig aldrig annat än det man vill lära sig. Och om man inte godkänner prövningen innerst inne, gör den en bara hårdare." Det kan tyckas onödigt att hopa citat av samma in-

nebörd, särskilt som väl knappast någon på allvar kan vara benägen att säga emot dem, åtminstone vid nykter eftertanke. Men det kan ändå vara på sin plats som en hälsosam motvikt mot åtskilligt oklart tal om lidandets värde. För denna oklarhet kan religionens män ta åt sig en del av ansvaret. Lidandet har varit en Guds väg till människans bättring, har man förkunnat och sedan förväxlat målet och medlet därhän, att lidandet i och för sig blivit till något gott. "Jag säger kval men borde säga hugnad", citerar Arnold Norlind efter Dante. "Vi skulle jag ej möta glad min plåga? Hon är en ängel, sänd ifrån min Gud," utbrister Vitalis Sjöberg. Ebba Pauli, som studerat problemet, går så långt, att hon anser sig våga påstå, att "i gångna tider ha många kristna människor icke riktigt vågat tillåta sig själva att sätta in sin vilja i kamp mot sjukdom och svaghetstillstånd. De ha kallat en sådan vilja för sin egenvilja eller sin köttliga vilja och ansett sig böra övervinna den och bli lika villiga till motsatsen." I gångna tider, säger Ebba Pauli, och det är väl också ett betraktelsesätt, som börjar vara övervunnet, men rester kan dock spåras i åtskilligt. En inställning som också förlamar en del religiösa människor, är tanken att deras prövningar äro ett rättvist straff för begångna synder, ett straff för vilket de ha att undergivet böja sig. Det är klart, att det under sådana omständigheter kan vara svårt att uppbåda den kampvilja, som fordras för övervinnandet av svår ohälsa.

Nu är det självklart, att även förr i världen den religiöse inte menat, att lidandet varit något värdefullt i sig, men väl att det varit en värdefull skola till ett rikare andligt liv. Men också det är en tankegång, som gäller blott för den starke anden. Alla de många som bryts ner av lidandet, som förslöas och förbittras, som försjunkar i trist apati eller förbränner sig i hänsynslös desparation mot ödet, för alla dessa har lidandet sannerligen inte varit någon skola till ökat människovärde. Och man får inte glömma, att utan åtminstone ett visst mått av lycka härdar ingen människa ut sitt liv. Det är också just en stark lyckokänsla mitt i lidandet, som leder igenom det, och det är karakteristiskt för alla dem, som prisat sitt lidande, att de prisat det som en väg till lycka, en lyckokänsla av högre art, än den de tidigare erfarit. *Det är det besegrade lidandet, som skänker ny styrka och andlig rikedom.* Jag skall för att inte bli orättvis mot de religiösa i detta sammanhang citera några tankar av Adèle Kamm, den lilla schweiziskan, vars fruktansvärda sjukdomshistoria hör till det mest gripande, man kan läsa. Så här skriver hon: "Smärtan är den förnämsta provostenen, det är orsaken, varför vi behöva lida, vi, som skola förnyas ej blott på ytan utan ända in i hjärtedjupet . . . Detta lidande blir ett privilegium." — "Mitt liv har genom denna prövning blivit det lyckligaste av alla dem jag känner, och jag skulle ej vilja få min lott oförändrad, jag har varit alltför rikt välsignad." — Jag slutar med att älska min sjukdom." — "Jag har i inre avseende lidit mycket och detta allt sedan jag var helt liten. Jag kan säga, att Gud lett mitt liv till ett bestämt mål, mitt särskilda mål; och detta har han gjort med så mycken skonsamhet, en sådan utsökt finkänslighet, i det han så småningom, utan förhastande, sänt mig varje smärta, tills jag nu äntligen är (för alltid) fjättrad vid sängen för att vara ett verktyg i Guds hand." Om lidandets mening säger Adèle Kamm: "Envar av oss tänker sig denna avsikt enligt sin egen föreställning, och varje sådan föreställning är god, när den ger oss kraft till det goda och styrka i lidandet."

Hur man än ser på lidandet, som ett verk av djävulen eller av Gud, av ödet eller av människors ondska och dårskap, eller som ställt i högre makters tjänst till släktets rening, ett är visst: *Icke i lidandet ligger värdet men i kampen däremot.* Den religiöse kämpar Guds kamp mot djävulen eller lyder Guds befallning att göra lidandet till en lyckokälla för sig själv och andra. Andra knyter sin hand i trots mot ödet eller rasar mot samhällets och världens vrånghet. Men ett har de gemensamt, det väsentliga, de har alla tagit upp kampen. Och det måste åter slås fast: I kampen däremot ligger lidandets enda värde. Men detta värde är också det största,

jag är frestad att säga det enda, på vilket människosläktet lever. Vad är en människa, som icke lidit?

I lidande och ångest, i vanda och ensamhet, i förtvivlan och mörket har det skapats, allt detta, som människoanden räknar som sitt dyrbaraste arv av skönhet, av ljus och klarhet. Bildhuggarens mejsel, målarens pensel, skaldens och tänkarens penna, alla ha de förts under lidandets oerhörda tryck. Endast i hård strid förmår människan ge sitt yttersta och yppersta. Och den hårdaste kampen är den lidandets kamp, som går på liv och död. Så här uttrycker Leo Tolstoj tanken: "De människor, som äro kallade att tjäna andra genom andligt arbete, lida alltid vid utförandet av denna uppgift, ty den andliga världen födes först i lidanden och marter. Offret och lidandet, det är tänkarens och konstnärens lott, ty hans mål är människornas väl." Samma tankegång har Bo Bergman givit form i sin dikt till Dante:

Men vad du såg i helvetets hus
och skärseldens bittra flamma
och paradiset soliga ljus,
jag vet att de sett detsamma,
de andra stora som vi ha fått
att lysa oss fram på färden.
Jag vet att de allesammans gått
genom plågornas port i världen.

Intet är beundransvärdare, ingen mänsklig prestation är mer häpnadsväckande än den som utföres av en av svårt lidande drabbad människa, som klart ser sin bittra situation, ser hopplösheten i sin kamp men också kampens mening och därför trots allt för den till slut utan att svikta. Vackert, ädelt kommer denna livsinställning till uttryck i den tidigare nämnde bergsingenjören Alfred Berggrens dagboksanteckningar. Så här skriver han någon tid före sin död, då han visste, att slutet var oundvikligt: "Man kan acceptera en olycka utan att resignera. Verkligt stark och verklig människa är man först, när man, genom att acceptera sin olycka och låta den bli en del av sig själv kan förvandla den till en lycka. — — — Om man fått en börda att bära, som ligger på gränsen till vad man orkar med, har man ingen nytta av att försöka resonera bort densamma. Man kan helt enkelt inte smita undan. Enda sättet är att genom systematisk träning sätta sig själv i stånd att bära den. — — — För en, som blivit dömd till döden, gäller det att inte glömma detta faktum utan att kunna leva vidare, till och med eventuellt lycklig, under trycket av denna dom". Sitt djupaste värde få dessa märkliga ord av vetenskapen om att Alfred Berggren in i det sista tillämpade dem på sitt eget liv. Mycket få kunna nå en sådan själslig styrka. Frestelsen blir många gånger övermäktig att byta ut stridens gnistran-

de vin mot resignationens smutsgrå diskvatten. Men endast den som själv tvingats att bestå det svåraste provet, och bestått det, må döma. För alla förnumstiga småförmanare och tröstare kan ett annat tänkeord av Elfred Berggren vara värt att lägga på minnet. Det lyder så här: "Man kommer slutligen därhän, att man bedömer människors förmåga att förstå en efter hur mycket de själva fått gå igenom."

Det finns lidanden så fasansfulla, så meningslöst grymma, att man endast i förskräckelse ryggar tillbaka inför dem. Varje tröstens ord, varje uppmuntrande vänlighet torkar ut och blir till sand på läpparna. Jag hade en gång en kamrat, som blev lungsjuk, då han var femton år. Först ena lungan, så den andra. Under många år var han illa därän. Så läktes lungorna långsamt ut. När ha äntligen började se mot framtiden med hopp konstaterades att först ena, så den andra njuren angripits. Så länge han förmådde, arbetade han metodiskt med sina korrespondensstudier. Men sista månaderna låg han mest stilla. På slutet kom modern. Hon satt vid sängen: "Snart blir allting bra. Hos Gud blir allting bra." Men över hennes böjda och slitna rygg stirrade sonens gulbleka ansikte med en så hopplös förtvivlan, att jag aldrig glömmet det. Han var 21 år. Vad var för honom fysiska smärtor och kroppslig plåga mot ångesten att mista ett liv, som aldrig hann få bli något liv. I en tid som vår, då hoppet om och tron på ett liv efter detta slocknat och dött för så många, i denna tid är

ingen ångest svårare än att se detta enda jordeliv obarmhärtigt falla i smulor mellan de alltmer kraftlösa händerna. Stor är människornas ensamhet. Vad kan rädda dem?

Den som sett mycket av mänskligt lidande brukar bli alltmer rädd för att tala om det. Ty intet är obegripligare. Intet är heller mer förfärande än det hopplösa elände, som bryter ner själens kampvilja och släcker den sista gnistan av glädje i ett människooöga. Men intet är heller mer häpnadsväckande, mer upplyftande än den själsliga kraft, som i ständigt ökad fullkomning, utan att någonsin nedbrytas, med okuvligt mod för en hopplös kamp till sista andedraget.

Lidandet angår oss alla. Ingen lever utan att lida och utan att tillfoga lidande. Han må vilja det eller icke. Varför skall det vara så? Vad är meningen? Därom lönar sig icke att orda mycket. Det är så helt enkelt. Livet är ingenting, som man kan begripa. Tröstegrunder och förklaringar äro av ringa värde. Men ett är visst. Vål lindras icke livets kval av likare jämmer, men de värden människosläktet levt på och lever på genom tiderna äro dock värden skapade i hård strid mot sorger och olyckor, nöd och plåga. Så blir till sist allt lidande genom den kamp det föder — och varje lidande föder kamp i någon grad och någon form — så blir allt lidande till sist, medvetet eller omedvetet, ett ställföreträdande, ett lidande för andra, för livets egen skull, för livets rätt.

Tuberkulosstatistiken 1948

Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos har i sin kvartalsskrift (häfte 3, 1949) lämnat en översikt över tuberkulossjukvårdsanstalternas och dispensärernas årsberättelse. Följande data hämtas ur översikten:

Av de från samtliga anstalter under år 1948 utskrivna 15.182 voro 11 procent avlidna, 1,8 försämrade, 16,3 oförbättrade och övriga 70,9 procent förbättrade.

Antalet nyupptäckta tuberkulosfall införda i centraldispensärernas register under år 1948 uppgick till 12.808, vilket motsvarar ett "årstillväxttal" (= nytillkomna fall per 1.000 inv.) av 1,9 för hela riket, vilket innebär en minskning med 0,1 % i jämförelse med 1947.

Av de nyupptäckta fallen utgjordes omkring $\frac{2}{3}$ av lungtuberkulos, varav 2.117 eller 0,5 per 1.000 inv. visade öppen tuberkulos (tuberkelbaciller i direktpreparat). Antalet är något mindre än föregående år, då 2.213 fall upptäcktes.

Enligt preliminära uppgifter hämtade ur den officiella statistiken, som grundas på uppgifter från pastorsämbeten och sammanställas av statistiska centralbyrån, inträffade år 1948 i tuberkulos (alla slag) 2.836 dödsfall eller 0,41 per 1.000 inv. mot 0,51 under år 1947 och 1946. Tuberkulosdödligheten har sjunkit avsevärt under år 1948.

För åren 1941—1945 är tuberkulosdödlighetens förskjutning mot högre ålder mera uttalad än tidigare och under denna femårsperiod ligger för första gången kvinnornas tuberkulosdödlighet lägre än männens också mellan 20 och 30 år. Av intresse är f. ö. att tuberkulosdödligheten för kvinnor, vilken tidigare legat avsevärt högre än för män, sedan omkring år 1936 konstant legat

lägre än männens. Särskilt påfallande är skillnaden mellan könen efter 35-årsåldern, för män visar kurvan en kraftig stegring efter 55 års ålder, medan kurvan för kvinnor ligger betydligt lägre i högre åldrar.

Den 31/12 1948 kvarstodo i centraldispensärernas register 86.938 fall eller 12,6 per 1.000 inv. (= "dispensärtalet"). Antalet fall har under år 1948 sjunkit med 2.105. Antalet fall med öppen tuberkulos visar en obetydlig minskning och utgjorde vid årsskiftet 8.474 eller 1,2 per 1.000 inv.

Neomycin — nyaste tbc-medlet prövas med framgång i USA

Streptomycinet har hittills visat sig vara det mest effektiva medlet mot tbc. Dess upptäckare, professor Selman Waksman, amerikansk läkare men född i Ukraina, har nu gjort en ny medicinsk landvinning med neomycin, som enligt rapporter från Washington väntas att helt eller delvis kunna bota tuberkulos. Man har gjort försök med två patienter, som tillfrisknade helt efter endast sex dagar.

— Svenska läkare har med intresse följt rapporterna om neomycinet i amerikanska tbc-tidskrifter, förklarar docent Torsten Bruce. Försöken rör sig dock ännu helt på experimentstadiet, varför det är svårt att göra något uttalande. Att två personer botats med neomycin kan inte anses som bevis för dess effektivitet. Emellertid kan vi nog hoppas att en vittomfattande undersökning nu sätts i gång i USA, och dessa brukar gå mycket snabbt, då man samtidigt på olika centraler gör försök på 1000-tals patienter. Vid laboratorieförsöken har neomycinet onekligen visat sig ha egenskaper, som inger vissa förhoppningar.

VILDMARKS- SAGA

Vintervit myr och mo
drömmar i stjärneljus
långt bortom mänskobo,
gator och gråa hus.

Detta är sagans land,
smyckat i vinterskrud,
där mellan fjällens band
skuggor har gästabud.

Gärdat av fjäll och sky
smyger kring mo och myr
under en måne ny
vildmarkens äventyr.

LEIF EDBERG

Att bli gammal är ingen sjukdom. För dem som åldras normalt innebär anstaltsvistelse en grym isolering från livsgemenskapen, anser Ivar Lo-Johansson. (Foto: Sven Järlås.)

ATT BLI GAMMAL

Ivar Lo-Johanssons bok "Ålderdom" är ett nytt nummer i den serie sociala fotobildböcker som började med "Statarna i bild".

Innehållet i denna bok om svensk åldringsvård, inte bara Lo-Johanssons artiklar utan också åtskilliga av Sven Järlås' fotografier, sannolikt de bästa bilder av gamla människor som någonsin tagits här i landet, har vi redan stiftat bekantskap med under den gångna hösten i veckotidningen "Vi", och det starka intryck som det gjorde redan då förstärks ytterligare, när man nu får hela materialet samlat i en volym, en mycket vacker volym för övrigt.

När man nu läser om dessa Lo-Johanssons artiklar, vilka till stor del refererats av författaren i en serie radioföredrag i höstas, har man svårt att förstå hur diskussionen kring våra ålderdomshem, både den i ra-

dio och den i dagspressen, kunde bli så snedvriden som den faktiskt blev. Och man kan nog inte låta bli att tycka att en del av socialvårdens folk tog i mot Lo-Johansson på ett alltför ensidigt, nästan irriterat sätt.

Lo-Johanssons text och Sven Järlås' bilder bekräftar vad vi redan visste: att våra ålderdomshem inte bara är belagda med friska åldringar utan också med specialvårdsbehövande av olika slag, svårhanterliga, debila, intellektuellt efterbivna, imbecilla, kroniskt kroppssjuka m. fl., och att det allra allvarligaste är att det finns så många sinnessjuka på ålderdomshemmen. På en del ålderdomshem är de sinnessjuka ända upp till halva antalet, på en del hem en tredjedel. I Norrbottens läns landsbygd utgör de sinnesabnorma tjugotre procent, i Kopparbergs läns landsbygd är de tjugosju procent — för att nu nämna några exempel.

De som arbetar inom svensk socialvård har givetvis inte varit okunniga om detta förhållande — och inte heller dolt det. Anmälaren har t. ex. hört statens inspektör för fattigvård i föredrag och diskussioner på tala inte bara detta utan även många av de materiella brister, som vidlåder en del av våra ålderdomshem och som så obarmhärtigt avslöjas i Lo-Johanssons bok.

Ändock har diskussionen och framför allt oppositionen mot Lo-Johansson kommit att röra sig kring dessa materiella brister, och detta fastän författaren tydligt säger ifrån att han inte är ute i avsikt att diskutera ålderdomshemmens materiella nivå. Den har liksom kommit med på köpet, säger han.

Lo-Johansson vill få oss att överväga och revidera vår inställning till åldringsproblemet. Han anser att ålderdomshemmen, även om vi rättar till alla de nuvarande materiella bristerna och gör hemmen aldrig så trivsamma, inte är rätta sättet att sörja för de gamla. Han vill att vi ska studera och begrunda de psykologiska och mentala problem som är förknippade med åldrandet.

Att vistas på ålderdomshem, menar Lo-Johansson, är att isoleras från centrala livsområden: arbetet och kärlekslivet. Illusionen av existensberättigande försvinner, dödssuggestionen sätter in. Han hävdar, att livet på ett ålderdomshem verkar personlighetsutplånande, dödar självkänslan.

"Det räcker inte med att varje åldring får en sängkant att sitta på och stirra mot döden, även om anstalten är aldrig så ny," säger författaren.

"Existensberättigandet av anstaltsvård för ålderdom — då "sjukdomen" enbart är normalt åldrande — kan bestridas. För sjukdom bör finnas sjukhus. Men de bör ge hopp om tillfrisknande. Alltid kommer vårdbehövande att finnas. Vårdhem är oundgängliga. Ålderdomshemmen där de är tänkta för friska åldringar, ägnar sig för ingendera av kategorierna. De ägnar sig inte alls

för de egentliga åldringarna, som varken är sjuka eller behöver vård, men helt enkelt saknar annan plats där de kan leva."

För snart tre år sen kom det ut en bok i England som är av ett visst intresse i det här sammanhanget. Den heter "Old People" (Oxford University Press; pris 3/6) och innehåller resultatet av en undersökning av åldrandets problem och åldringsvården i England, som bekräftar av The Nuffield Foundation, den av bilkungen William Richard Morris skapade stiftelsen för vetenskapliga forskningar etc. Den undersökningsrapporten ger Lo-Johansson rätt på många punkter.

Undersökningskommittén framhåller särskilt betydelsen av att åldringarna inte förlorar kontakt med arbetslivet och påtalar det stora terapeutiska värdet av sysselsättning och arbete för att fördröja ålderskrämpornas effekt. Kommittén påpekar att det finns tusentals sängliggande åldringar som skulle kunna vara uppe och kanske t. o. m. i en smula verksamhet bara de hade något att intressera sig för, att verka för. Det är i sammanhanget värt att lägga märke till att kommittén med "åldringar" avser personer över sjuttio år. Vi har ofta en benägenhet att redan i friska och vitala 60-åringar se åldringar.

I England följer man också i stor utsträckning helt andra vägar för sin åldringsvård än dem vi vandrar här, framför allt har man bedrivit de vetenskapliga forskningar kring åldrandets problem, som Lo-Johansson för vårt lands vidkommande efterlyser i sin bok.

"Ålderdom" är en bra bok. Sannolikt kommer den också att visa sig vara en nyttig bok. Den är skriven på Lo-Johanssons energimättade, en smula kärva språk, som dock aldrig ett ögonblick kan dölja författarens sociala patos och levande medkänsla.

H. S.

"Ålderdom". Text: Ivar Lo-Johansson. Bild: Sven Järlås. KF:s bokförlag. Pris kronor 10:— inb.

Pälsen Ni drömmer om...

finner Ni hos

Gör ett besök hos oss — Ni behöver ej känna något köptvång — och övertyga Er om att vi har just den päls Ni "drömt om".

Bråddgatan 1

NORRKÖPING

Telefon 210 02

AB Figeholms Bruk **Figeholm**

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Edinburgh University — centrum för vetenskaplig hönsavel.

H. W. GREENWOOD:

VETENSKAPLIG HÖNSAVEL

Vetenskapliga upptäckter göras ofta helt oväntat under vetenskapsmännens invecklade undersökningar. På detta sätt såg hönsens könslänk dagens ljus vid Cambridge University; man fann att när vissa fjäderfäraser korsades, den manliga avkomman hade moders utseende, medan honkycklingarna liknade fadern. Denna vetenskapliga princip bringades till hönsuppfödarnas kännedom, ty man insåg att de härigenom skulle kunna skilja könen vid kläckningen och slippa behålla icke önskade tuppkycklingar några veckor för att kunna identifiera dem på större kammar eller olika fjäderskrud.

I Edinburgh har man arbetat med fjäderforskning i 20 år. Avsikten är att undersöka kvaliteten på hönsen och deras produktion samt att studera andra utmärkande egenskaper. I England är folk i allmänhet livligt intresserade av djurbesättningar. Detta har gjort det möjligt att genom förständig tillämpning få fram strålande exemplar. Men värdet av denna flit beror ytterst

på genomsnittskvaliteten av alla landets besättningar, som för närvarande inte är det bästa.

Ju längre en höna lever och producerar i tillfredsställande utsträckning, desto mer löande är det för ägaren. Dessutom måste äggen vara fruktbara och kläckas bra, och slutligen skall avkomman överleva. Det är lätt att definiera hönsavelns problem i sådana här allmänna termer, men deras lösning har visat sig synnerligen svår. Det finns emellertid ingen anledning att förtyvlla; tvärtom, det faktum att produktionen har stigit tack vare urval bland gräddan av Englands hönsstock gör det uppenbart att åtminstone en del av de goda produktionsegenskaperna äro ärftliga. I annat fall skulle ju ingen framgång ha nåtts.

Under de senaste 30 åren har vetenskapsmännen skaffat sig betydande kunskaper om ärftlighetslagarna. Utvecklingen av denna nya vetenskap, genetiken, har givit uppfödarna bättre förståelse för de krafter, som

En idyll i bästa lantliga miljö, som inte verkar fullt så vetenskaplig.

verka för att till den nya individen överföra föräldrarnas anlag.

I Edinburgh inköptes 1927 en begynnelsebesättning på sex tvååriga hönor, och under de följande åren fram till 1931 utökades den med fyra friska tuppsycklingar. Det året isolerades flocken, och sedan dess har inget friskt blod tillförts. Djuren hållas noggrant instängda, utan tillgång till jord eller bete och hållas på standarddiet, som har bibehållits oförändrad med undantag för krigsåren.

Som en av de första avsikterna var att fastställa hur ekonomiskt lönande anlag nedärvdes, började man med att bygga upp en serie av familjer, varvid man vid urvalet tog hänsyn till en enda egenskap, t. ex. äggstorleken. Dessutom byggde man upp en annan linje genom att vid valet gå efter egenskaper som uppfödarna önskade, för att få utmärkta djur i alla avseenden. För närvarande pågår experimenten med denna stam för fullt.

Fastän mycket av den upplysning som lämnas fortfarande är av rent vetenskapligt intresse, är det möjligt att ange några fakta som äro betydelsefulla för den

allmänna hönsuppfödningen. Genom att skaffa en frisk grundstam och hålla den fri från kontakt med andra höns och från marken, undgår man epidemiska sjukdomar. Till att börja med var en årlig dödlighet på c:a 3 % vanlig bland unghönsen, men under de senaste åren har den tenderat att stiga ganska starkt och uppgår nu till approximativt 10 %.

Emedan noggranna observationer och anteckningar göras om alla hönsen, kan man se hur vissa sjukdomar uppträder oftare än andra, eller t. o. m. uteslutande inom vissa familjer. Å andra sidan finns det även linjer inom vilka ingen framträdande nedsättning av hälsan kunnat iakttagas.

Emedan de ökade dödsfallen hade koncentrerat sig inom vissa linjer av stammen, misstänkte man att de tillämpade avelsmetoderna kunde vara orsaken. Man kom underfund med att de dåliga anlagen funnits i ursprungsbesättningen, fastän de överskuggats av de bättre dragen. När man inte kände igen dem och visste att de var upphovet till något dåligt kunde man inte gardera sig härför. Ytterligare bevis ha samlats som säger att denna tolkning av orsaken till den stigande dödligheten är riktig och sålunda blir av vikt vid ett vidgat studium av hälsan i relation till produktiviteten.

Familjerna har nu korsats för studiet av de enskilda arvsanlagen, och det är denna del av arbetet som ger relationen mellan hälsa och produktivitet, ty det mest anmärkningsvärda med avkomman vid sådana här korsningar är deras styrka och hälsa. Här följer anteckningarna om 24 av dessa höners produktion: De stängdes in den 1 aug. 1944; i okt. 1947 levde 22 av dem fortfarande.

Hönsen vaccineras för att göras motståndskraftiga mot sjukdomar.

Vetenskaplig äggkontroll på löpande band.

De återstående 2 dag av en tillfällighet och båda värpte på dödsdagen. Tillsammans ha de producerat 13.717 ägg, d. v. s. i medeltal 589 ägg per individ under de tre värp-perioderna.

Fastän det beskrivna arbetet utgör största delen av undersökningsarbetet i Edinburgh, ha många andra faser i hönsens liv ägnats ingående studium. Speciellt har man studerat alla kroppens körtlar, vilkas sekret spelar så stor roll för att reglera den sexuella aktiviteten och fortplantningen.

Var och en som har haft höns vet att när en höna är i värpkondition kammen och haklapparna förstoras och bli högröda. Vid några undersökningar angående sköldkörtelns uppgift, fick man fram fåglar som värpte alldeles utmärkt fastän kammen och haklapparna inte alls förstorades; då var körteln bortopererad. Man kunde sålunda demonstrera möjligheten av ett fullständigt oberoende mellan äggproduktion och den värpande hönans röda kam. Det ena beror inte nödvändigtvis av det andra.

Mot hönsuppfödaren har naturen varit ovänlig genom att se till att i runt tal lika många manliga som kvinnliga individer kläckas, fastän honorna ha större ekonomisk betydelse. Man har därför experimenterat med möjligheten att förändra de manliga fostrens kön till kvinnligt innan kycklingarna kläckas. Fastän en viss framgång nåddes genom injektion av lämpliga kemiska ämnen i det ruvade ägget, voro resultaten nedslående i det att alla konstgjorda hönor värpte ägg utan skal. Experimenten voro emellertid inte fullständigt utan nytta, ty resultaten gävo betydelsefull upplysning om den process ägget genomgår vid sin passage ned genom äggladaren tills det utstöttes med normalt skal.

Det är inte lätt att i en månadstidskrift redogöra för ett så vidsträckt fält, som rubriken "Boknytt" innefattar. Dagspressen får faktiskt göra särskilda boknummer för att hinna recensiera den synnerligen strida bokflod vi blivit begåvade med sedan pappersrestriktionerna släppt det värsta struptionet på bokförläggarna. Dessutom får man naturligtvis komma ihåg, att den dagliga pressen, förutom boksidor och särskilda boknummer, alltid har möjligheten att här och var sticka in en aktuell bokrecension i spalterna, när det passar. Denna ingress får alltså utgöra en förklaring till att följande litteraturöversikt utgör en blandning av olika sorts litteratur. Böckerna äro var för sig faktiskt värda en särskild artikel, men måste av skäl som ovan i korthet anförts behandlas summariskt.

FRAMTIDENS SJUKVÅRD av Esther Lucile Brown behandlar framtidsmål och önskemål för sjuksköterskeutbildningen i Förenta staterna m. m. Det är många djärva planer man får taga del av. Genom en grundlig revision av sköterskeutbildningen och utvärdering av gammal slentrian och utvecklingshämmande byråkrati skulle sjukvårdsarbetet, mera än hittills, verka lockande och stimulerande på dem, som söker sig till yrket. Men sjukvården är inte bara ett yrke, fastslår författarinnan. "Sjukvården kan in sin vidaste bemärkelse sägas vara en konst och vetenskap som hänför sig till hela patienten — till kropp, själ och ande." Det är med utgångspunkt från detta betraktelsesätt man måste se sjukvården. Att lära sig förstå patientens hela situation — inte bara behovet av viss kvantitet medicin — måste ingå i framtidens sjuksköterskeutbildning. Sjuksköterskan måste också ha psykoanalytisk utbildning och levande kontakt med de sociala sammanhängen. Hon måste frigöras från rutinmässigt arbete, som kan utföras av mindre kvalificerad arbetskraft, för att helt ägna sig åt den rent människovårdande uppgiften. Författarinnan har även en hel del att säga om förhållandet mellan läkare och sjuksköterskor. Härom vittnar bl. a. följande citat: "Kan någon mäta hela vidden av den utvecklingshämmande skada som tillfogas sjuksköterskekåren bara genom den lilla symboliska procedur, som innebär att sjuksköterskorna öppnar dörrarna åt manliga läkare och låter dem gå först, en underdånighetsbetygelse som läkarna accepterar eller rentav kräver?"

Boken är reformvänlig. Den vill ställa aktuella sjukvårdsproblemer under debatt, och den har säkerligen en hel del synpunkter och förslag, som äro väl värda att tagas upp även i debatten om svensk sjukvårds framtida organisation.

SOCIALBOKEN kanske verkar vara en väl pretentiös boktitel med tanke på allt vad man i nutida språkbruk menar med ordet social. Men man behöver bara bläddra helt flyktigt i boken så förstår man snart. Det har faktiskt lyckats författaren — Ernst Michanek — att i en bok om 285 sidor av typ lille jätten ge det viktigaste av socialpolitikens och socialvårdens innehåll. Boken är uppdelad i avdelningar med korta rubriker och översikter. Korta, konkreta upplysningar, detaljföreskifter ur lagar och förordningar, ha sprängts in i sammanhängen på ett systematiskt och överskådligt sätt. Vid genomläsningen måste man faktiskt fråga sig då och då, om det verkligen är nödvändigt med hyllmeter av böcker i sociala ämnen, när man kan få med så mycket i en bok av denna storlek. Socialminister Gustav Möller har skrivit förord till boken och härvid gett en del intressanta aspekter på svensk socialpolitik, sedd i internationellt sammanhang.

I Norge har sanatorieromanen *Den röda begonian* blivit en av de mest uppmärksammade böckerna under det sista året. Författaren, Oivind Bolstad, har med denna sanatorieskildring be-

Förf. Lars Ahlin.

fäst sin ställning som en av de ledande inom den yngre författargenerationen i Norge. Som så många andra sanatorieskildrare har inte Bolstad gjort sig skyldig till misstaget att endast behandla de tub-sjukas situation under själva sjukhusvistelsen. Det är utanför som de värsta svårigheterna börjar — när man skrivits ut och skall börja om på nytt. En svensk författare, Jan Fridegård, säger om sin egen sanatorietid, att på sjukhuset var det ganska tryggt även om man var fattig, men "sambället skulle ligga som en morrande hund utanför sjukhusporten, när jag kom ut . . ." På samma sätt ser också Bolstad den lungsjukes situation. Under symbolen den röda begonian svetsas ett gäng sanatoriepatienter ihop på sjukhuset och besluta sig för att hålla samman även sedan de skrivits ut. De försöker bilda ett arbetskollektiv, en egen rörelse för egen försörjning, men motigheterna hopa sig omkring dem. Det saknas knappast en enda av de bittra tonarter vi känner till. Oförståelsens hårda resonansbotten ger en skärande klang åt den ödessymfoni man får lyssna till då kollektivets medlemmar, en efter en försvinner från scenen. Bolstad är en frän skildrare, som inte vädjar för starka ord och talande bilder, men han håller hela tiden ihop handlingen på ett konstnärligt sätt. Det är den gryende organisationstanken hos de lungsjuka som här fått den litterära blomningens gestalt. Arbetskollektivet är på väg, grundpelarna håller på att resas, även om byggnadens fasader ännu inte skymtar för våra blickar. Böcker av denna karaktär kan påskynda reformplanerna och arbetet för eftervården, och man måste med största tillfredsställelse notera att ett bokförlag låtit översätta boken till svenska. Därmed har man inte bara gjort de lungsjuka en tjänst utan även berikad svenska bokfloden med ett litterärt fynd, som även håller de konstnärliga måtten på denna sidan av kölen.

En social skildrare som skriver så att det fräser omkring penan av indignation över orättvisorna är också Birger Vikström.

I boken "Att vara dräng" flyttas läsaren hastigt och lustigt till nässelhögarna på folkhemmets bakgårdar. Där har man emellertid trots tristessen, trots drängars och skogshuggares vedermödor bland snåla arbetsgivare och obehagliga övervakare, inte alls tråkigt. Birger Vikström väljer inte alltid de ord i språket folk i allmänhet anse vara vackrast, men han väljer dem med omsorg i alla fall, och den beska humor han besitter ger en frisk färg åt en säregen framställningskonst. Jobbarna i "Baracken" ha inga otrivsel- och fritidsproblem av den vanliga, moderna arten. Otrivseln är obligatorisk så tillvida att den är ett inslag i det dagliga slitet för en skogsarbetare, och någon fritid existerar inte. Man sliter för att få ihop så många "lustior" som möjligt i "Ved-Pelles" risiga skog. Resten av tiden sover man en arbetstung sömn i baracken. Många läsare kommer kanske att ifrågasätta om inte författaren förenklat de problem han velat ställa under debatt. Men man får nog utgå ifrån att bakom till synes enkla frågeställningar av arbetsfolket i baracken ligger åtskilligt för envar att fundera över. Birger Vikströms framställningskonst är ett friskt inslag i vår yngre litteratur och han visar en stark vilja att stå på egna ben.

Lars Ahlin är alltför känd för att behöva någon närmare presentation här. Grundtonen i hans verk från tidigare år finns kvar i *Huset har ingen fileal*, men det finns en mera nyanserad psykologi, djupare mänskliga tragedier, i denna novellsamling i förhållande till de tidigare. Ensamheten är huvudtemat i novellerna, en ensamhet, som kämpar mot mörker och mekaniska människors kyla. Novellerna myllrar av onormala människor, som dock i det stora hela inte alls är så sällsynta som man genast kan taga för givet. Ahlin känner tydligen människornas och tidens sjukdomssymtom, och för den som mera internt sysslat med socialvård ter sig en del av novellerna närmast som brottstycken ur en stor sjukjournal. I dramatisk skönhet och konstnärlig utformning har väl Ahlin aldrig nått så högt tidigare som med dessa lyriska noveller.

Emil Hagström är en pålitlig poet, som envist håller fast vid folkvisetonen. Det är därför inte så underligt att den sista samlingen fått ett så romantiskt namn som *Brudbloss och Jungfrulin*. Det är sagor och drömmar med mycket blommor och "hjärtans-kär". Man skulle nästan vilja råda Hagström att försöka lämna blomsterängarna även om där är mycket gudagott att vara. Men det folkspråk poeten bygger upp visorna med är så äkta, vackert och ömt, att man genast mildras i det kritiska omdömet och vill ha kvar Hagström precis som han är och alltid har varit. Han trivs med blommorna och jorden, det enkla och naturligt spröda, och hans "brud" har ängsgull i håret och hembygdens dansande sommarvind i kjolen. Om hon avviker från landets rödkindade mö och poetens drömska fantasi blir hon så här:

"En brud, som förleden tog
examen i humanoria,
gick spränglärd omkring och log,
som annonsen för Jod-Kaliklora.

En liten blåögd statist
på djävulens stora teater,
en duva på liljekvist
bland — stövlar och demokrater."

Ester Lucile Brown: *Framtidens Sjukvård*. Natur och Kultur. 9:—.

Ernst Michanek: *Socialboken*. Tiden. 4:75.

Oivind Bolstad: *Den röda begonian*. Kooperativa Förbundets Bokförlag. 9:75.

Birger Vikström: *Att vara dräng*. Bonniers Förlag. 6:25.

Lars Ahlin: *Huset har ingen fileal*. Tiden. 10:50.

Emil Hagström: *Brudbloss och Jungfrulin*. L. T:s Förlag. 3:25.

Ting.

FOLKTEATERN

har blivit verklighet i Malmö

Interiör av foajén — stadsteatern i Malmö.

"God teater åt allt folket" var ämnet för en något animerad diskussion mellan två imponerade teaterbesökare en höstkväll föregående år. Det var under känslan av den nyss avslutade konstupplevelsen tanken fick djärvare flykt. Borde inte denna konstupplevelse vara given folk i allmänhet? Teatern måste bli *hela* folkets egendom. Den geografiska indelningen i storstäder, tätorter och "vanlig bebyggelse" erbjöd stora svårigheter. Hur man nu vred och vände på problemet så skulle "den vanliga bebyggelsen" bli utan teater. Djärva utkast till lösningar saknades inte. Signatures följelagare föreslog bl. a., att kyrkorna, som stodo oanvända under största delen av året, skulle med lämpliga anordningar kunna tjäna även som teatrar. På så sätt skulle kyrkorna få ett dubbelt kulturellt syfte. Min följelagare, som inte var någon fiende till kristendomen, menade att teatern skulle kunna hjälpa kyrkan att få intresset väckt för djupare livsvärden. Det stora felet med kyrkorna var, att man placerat predikstolen alltför nära taket och gjort träbänkarna så hårda och ogästvänliga. En förändring av själva inredningen skulle redan det betyda ett närmande mellan kyrkokultur och teaterkultur, menade denne, högst s. k. "kulturradikale" man. Bortsett

från de många rent praktiska svårigheter, som skulle möta detta och många andra förslag till vidgande av teaterns bas, måste emellertid frågan om en verklig folkteater på alla sätt göras aktuell. Ett mycket betydande exempel på hur tanken på en verklig folkteater fått fäste, både i konstnärlig och teknisk bemärkelse, är stadsteatern i Malmö.

Malmö stadsteater blev färdig hösten 1944 och har tre arkitekter som skapare: Professor Lallerstedt, samt arkitekterna Halldén och Lewerentz. Teatern är avsedd att förverkliga folkteater tanken och är därför byggd för att kunna mottaga en stor publik. Men man har genom hypermoderna tekniska anordningar gjort det möjligt att allt efter olika omständigheter kunna

(Forts. å sid. 20.)

Ur Hjalmar Bergmans komedi "Hans nåds testamente" på stadsteatern i Malmö.

Malmö Stadsteater

Teatern följer systemet stor och liten scen. Lilla scenen — Intima Teatern — ser vi på den ovala bilden. "Turturduvans röst", komedi av John van Druten har gått på Intiman. De två översta bilderna är hämtade ur denna komedi. De tre huvudpersonerna i detta stycke är Nancy Dalunde (ensam vid telefonen) samt Margareta Bergfeldt och Carl-Hugo Calander.

Stora scenen gjorde stor succé med "Teaterbåten", och den nedersta bilden är hämtad ur den kända operetten. Sune Waldimir gästdirigerade "Teaterbåten" i Malmö. Det var för övrigt första gången den populära kapellmästaren "slog" en operett utanför Stockholm.

JAN AFZELIUS 49

GRYNING VID HAMN

*En hund skällde.
Ett barn grät.
En ängslig kvinnofråga
fick som svar
en fredagsdrucken svordom.*

*Men från havet
hördes måsars skrik
böljegångens dova slag
och havets egen melodi.*

INGVAR ÖHLÉN

förändra salongens storlek. I sin största form rymmer den 1.700 åskådare. Sedan kan man, som nämnts, ändra storleken genom skjutbara väggar och andra moderna finesser. Att teatern på detta sätt kan ändra form och utseende betyder att man förutom det ursprungliga ändamålet kan använda den för folkmöten av olika slag. I viss utsträckning har teatern även tjänat som medborgarhus för Malmö stad. Som exempel kan nämnas att teatern använts för teaterns närliggande områden, såsom "Bokens dag" med uppläsning av kända författare ur deras egna böcker i anslutning till en rikhaltig utställning av litteratur.

Teatern är inrättad efter systemet stor och liten scen. Stora scenen har en största bredd av 19 meter, och för dekorationer och scenförändringar finns ett tekniskt fulländat maskineri som arbetar snabbt och effektivt. Den mindre scenen — Intima Teatern — är avsedd för kammerspel och sådana pjäser som ej kunna komma till sin rätt på stora scenen.

Vi äro i tillfälle att på mittuppslaget i detta nummer ge några glimtar av teaterkonst, utförd på stadsteatern i Malmö. Det kan härvid nämnas, att kända skådespelare från teatrarna i Stockholm med liv och lust ägna sig åt sin konst även i rikets tredje stad. Att man i Malmö och kringliggande trakter är teaterintresserade behöver knappast framhållas. Om inte det kulturella intresset varit stort hade väl knappast en sådan pampig anläggning som denna stadsteater kommit till stånd. Och så var det väl kanske bara till slut frågan: "hur skall man lösa folkteaterproblemet för mindre samhällen? Den frågan behöver säkerligen diskuteras ordentligt.

Ting.

morgonbris vill ha

trygga och trivsamma sociala villkor för hem- och yrkesarbetande kvinnor, för samhällets alla medborgare.

morgonbris är organ

för Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, som utgör en del av landets största och regerande parti, med möjlighet att uträtta något.

Kom med i socialdemokratiska kvinnoförbundet!

Sök medlemskap i ortens socialdemokratiska kvinnoklubb!

Västmannagatan 2, Stockholm, Tel. 11 83 82, 11 88 86.

SÄLLSAMT MÖTE

Jag ser honom på långt håll där jag står och väntar på min buss på Kommendörsgatan. En fyrtioårs karl i plommonstop, ganska snygga, blå gängkläder och svarta, välborstade skor. Havsbå ögon och en sjömans rullande gång.

Han styr kurs rakt på hållplatsen, ställer sig rätt upp mot husväggen och börjar stirra på mig, forskande och lite osäkert.

— Å de Nilsson? frågar han försiktigt, nästan viskande.

Men han tvekar inte länge. Jag hinner inte ens skaka på huvudet till svar.

— Visst fasingen! säger han och grinar upp sig över hela ansiktet. Nu känner jag igen dig gosse!

Där står jag, barhuvad och kysande i solskenet. Jag kan gå ed på att jag aldrig sett honom förut. Men plötsligt slår det mig. Varför skulle jag inte vara Nilsson ett tag? Det kunde kanske kännas skönt som omväxling — Vem är Nilsson förresten? Och vad har han gjort? Det ger sig vid obduktionen som min farfar brukade säga.

Den främmande mannen flänger mungiporna ännu högre upp mot öronen.

— Jag såg de ju mesamma. Såna flax man har! De ä ju Nilsson tänkte jag. Fast han ä gråmalad i toppen!

Jag rycker på axlarna.

— Ja, så går det! Yngre blir man ju inte.

— Nänä. Men du ä åtminstone inte barskrapad.

Nu kommer det! tänker jag och börjar instinktivt treva i byxfickan. Han vill ha en slant till en bira.

— Barskrapad? Nej, men inte långt ifrån.

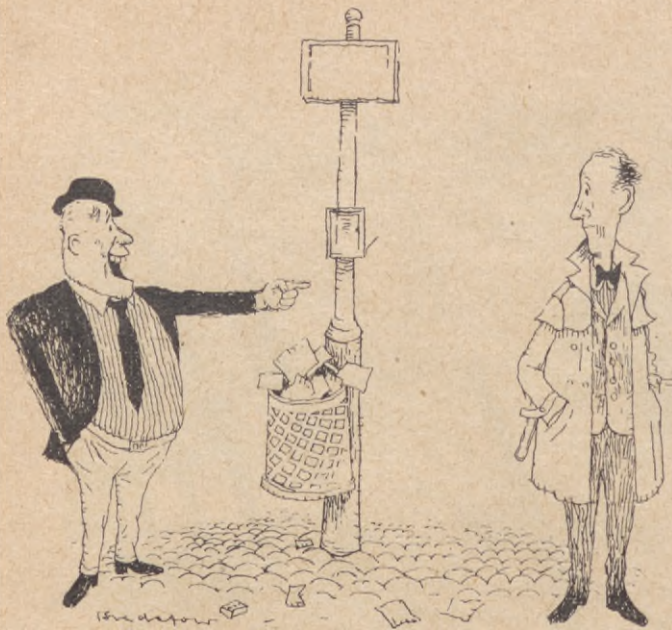
Han lägger genast märke till min gest.

— I skulten menar jag! säger han förklarande och lite vitsigt. Jag skrattar och tar mig över huvudet.

— Nej, sitter fast gör det ju.

Han står tyst en stund. Så suckar han.

— Åja förresten — märken har man ju fått lite var. Men du

känner väl igen en gammal kompis? Eriksson, du vet — Jag mönstra på som lättmatros. De va i Singapore.

Jag har aldrig i mitt liv varit i Singapore. Men vad spelar det för roll? Jag är ju Nilsson nu! Bäst att hoppa med i svängarna.

— Javisst ja! säger jag och knäpper till med fingrarna. Det var i Singapore! Nu kommer jag ihåg.

Eriksson nickar. Han ser vänligt, nästan rörd på mig med sina sjöblå ögon, som plötsligt blivit lite fuktiga i fransarna.

— Och de vill jag bara säga att jag gilla dig mesamma! Vete fan hur du joxa ihop'et — men kungligt smaka de! De sa jag förresten åt dom andra grabbarna — ja, åt gubben me för den delen! En sån kock som Nilsson får man leta efter, sa jag! Och renli ä han! Ingen rättlort i käket inte!

— Neej, svarar jag fundersamt. Man gjorde ju så gott man kunde, Eriksson.

Två minuter efteråt sitter vi bänkade på ett ölschapp strax intill och med var sin pilsner framför oss på bordet. Det är Eriksson som bjuder. Fattas bara annat! När han träffar Nilsson så här hux flux, och efter —

— Ja, je me si — de ä välan snart tjuge år sen som vi sa ä rövvoar, aff vidaresehen och så lång! och vad de heter? Jaha, de stämmer pricis! De va tjunie — på höstkanten: I Häfors va de! Ingen dum sta de heller! Fast in i bäng va gubbarna söp! Dom ga sig inte förrn man låg där som en liten matta under bordet! Men såna jänter där va! De minns du väl, Nilsson?

— Jo du, Eriksson! Det kommer jag ihåg —

— Språket kunde inte böveln lära sig. Och inte hans moster heller, va de anbelangar! Dä lät pricis som när man gurglar sig me småsten. Men jag klara mig me "mina rakkastan sinoa!" De ä desamma som "schö väss äm!", vet du väl! Eller "ajj lövv jo!" som han säger, engelsmannen. Hönnu fröken! Får vi en omgång till!

— Nja tack, jag vet inte —

— Vanudå? De va väl inte igår du träffa gamla Eriksson!

— Nej, det har du rätt i! Nå, vad gör du nu då?

— Va gör en gammal sjöman, när han har lagt opp på lann? "Kåmmsikåmmsa! Ibland jobbar jag på byggen. Och ibland ä jag begärare.

— Begärare?

— Ja — dörrknackare då, fall du har glömt ditt eget modersmål! Och du då?

— Tja — lite av varje. Och det ena med det andra. Och så där, du vet —

Eriksson nickar. Jojo! läser jag i hans ögon. Det finns visst fler, som är lite på kneken, fast dom inte vill visa det! Utan försöker hålla svansen högt.

— Skål på dig, gamla soppselev!

— Skål Eriksson.

— Vi segla ju på värmen me. De gilla jag. Kommer du ihåg i Svarta havet? När krokodilerna guffa i sig mässpojken, som trilla över bord? Och spotta ut en igen fortare än kvickt! Dom exstimerar inte smaken! De va som att kyssa sin syster, sa dom. För du hade glömt att salta på'n, din säskopp!

— Jo Eriksson. Sånt där glömmar man inte i första taget!

— Nej, jag vill mena de! Och sen gick vi direkt på Angora. Gosse, gosse! Minns du hur det blåste? Den där natten — i Azovska? Dom talar om småspik — Barnslitt! De va skruvmejslar! Femtusen sekundmeter — i minuten! Jo du! De sa skepparn själv! Och på morron fanns de ingen målarfärg på hela skutan! Inte så mycket så man kunde lägga't på tumnageln! Ja, de va blåst de, Nilsson!

— Ja du, Eriksson.

— Trevli sta' de me! Angora menar jag. Fast jag gilla inte dom där grekerna nå vidare. Dom va ju så förbannat grekiska! Styva i korken och så där. Och mocka gräl, de va dom fina på. Fast när en annan la opp högra kardan under nosan på dom — då visa dom skosulerna! Kommer du ihåg de va? Man kunde räkna pliggarna! Men snygga kvinns — de fanns de i Angora! Den där långa, va? Som såg ut som en vas! Och angorakatter så de krällde överallt på gatorna! Apprepå fruntimmer — hönnu fröken! Får vi omgång till här, va?

— Tack Eriksson. Inte mer för mig.

— Vanudå? Ska du inte va kamrat? De e ju tjuge år sen, gamle dräng — som norsken säger! Va inte ängsli! Jag betalar! De ä klart de — när man träffar Nilsson! Hör nu va jag säger, lilla sötnos! Rör på spirerna! Och minn du när vi runda Godahoppsudden? Och mötte den där lilla ångprämen? Som tappa propellern i drickat? Vem va de då som klara opp'et? Och fånga ett halvt tjog flygfiskar? Och snodde ihop en ny propeller åtte deras vingar — så hon kunde stufva sta igen? Jo, Eriksson ä namnet! Vassego!

— Ja, det var fiffigt påhittat! Men va sa du? Godahoppsudden? Va de inte i Röda havet? Utanför Kalkutta?

Eriksson blinkar till ett tag, fast mycket diskret.

— Du yrar gosse! De va ve Godahoppsudden! Har du glömt bort ditt komihåg? Och sen gick vi direkt på Astrakan och plocka astrakaner! De minns du väl i alla fall? Klara som glaskuler! Och saftia som råbiffar! Jag blir törsti, bara jag tänker på't! Skål Nilsson!

— Skål Eriksson! Och tack för den här pratstunden! Det var riktigt roligt att få uppliva gamla minnen. Men nu måste jag nog gå.

Han ger mig en lång, förebrående blick.

— Vanudå? Har du fått ell i skorna? När du träffar Eriksson och allting!

— Nej — jag ä väldigt ledsen. Men jag har en del att pyssla med. Så jag måste faktiskt sno mig nu. Jag hoppas att vi träffas snart igen! Fröken! Får jag betala här!

Eriksson ger mig en ny, förebrående blick och stoppar kvickt handen i bröstfickan.

— Aldrig i Arboga De ä j a g som bju'r! De sa jag ju mesamma!

Handen åker allt längre ner i fickan och börjar rastlöst irra runt där inne — som i ett mystiskt hus med många okända bönningar och massor av dolda in- och utgångar. Den förebrående blicken blir orolig och häpen, sorgsen och förtvivlad, stel av fasa. Slutligen drar han upp handen och slår den med en resignerad gest i bordsskivan.

— Har du sett på Faraol! Jag glömde plånboken där hemma när jag ömsa skinn!

— Spelar ingen roll, gamle gosse! Nöjet är helt och hållet på min sida. Varsågod fröken! Det är jämt.

Eriksson svarar inte. Nu rotar han i byxfickorna. Först i den högra och så i den vänstra. Uttrycket i hans ansikte verkar närmast desperat. Han stönar dovt.

— Och n y c k l a r n a! Dom följde me på köpet! Och gumman, som jag bor hos, ä hos gubben sin — på körrgårn! Nä, flack åt hellskotta! Nu kan jag inte komma in och hämta kosingen! Och krubbat har jag inte gjort på hela dan! Och s u l t e n ä man som en varg — som norsken säger! Du — Nilsson! Du kan väl händelsevis inte —

— Jovisst! Här har du en tia. Räcker det?

— Nej, det är rent för galet! Hälvtven kan va nog! — röt kärningen, när handelsman sa t u s e n tack! Men ä de så du appselut v i l l, så —

— Nu talar vi inte mer om det! Gå ut och ta dig ett ordentligt skrovsmål!

Eriksson sträcker ut sin valkiga näve och trycker min hand så det krasar i knogarna.

— Du ska få tebaka na me ränta! På hede'sord! De vet du. Hör du de? P å h e d e ' s o r d!

Han fiskar upp en blyertsstump ur västfickan och river av en bit av tidningen på bordet.

— För jag ä inte som andra, förstår du Nilsson! Utan likasom lite noga av mig me sånt där! säger han och ser på mig med sina marinblå ögon, falska som det falska hav. Vänta nu! Va har du för adress?

— Beridarebangatan åttifyra, svarar jag utan att blinka.

(Så höga nummer finns det visserligen inte på Beridarebangatan, där jag dessutom i n t e bor. Men det spelar ju ingen roll, eftersom Eriksson sannolikt kommer att gå långa omvägar kring denna gatstump).

Han sitter där och plitar, lutad över papperslappen. Tungan hänger långt utanför och flaxar som en pendel mellan läpparna i takt med pennans svängningar.

— Och tillefonnummer? Du har väl tillefon?

— Tjuguttre — nitti — nollnoll.

(Det är visserligen "Fröken Ur's" nummer, men det kan ju aldrig skada att Eriksson får veta, vad klockan är slagen).

Han stånkar förtvivlat under det ovana skrivarbetet. Kallsvetten står som morgondagg i pannan. Tungan pendlar och pendlar. Så reser han sig långsamt.

— Heder och vördnad! Du ä en bra kamrat, du! Va de inte de jag sa åt skepparn? En sån kock som Nilsson får man leta efter! sa jag. Och renli ä han. Ingen rättlort i käket, inte!

Han följer mig ut genom dörren, snett över gatan, ända fram

till busshållplatsen. Långt borta kommer den tunga, röda vagnen makligt rullande. Eriksson står och blinkar i solskenet.

— Du! säger han plötsligt. Du ä nog inte den där Nilsson i alla fall! Eller också kommer du ihåg fel. För Kalkutta ligger i Indien. Och inte ve Röda havet!

— Nejnej! Och du är nog inte den där Eriksson. För det finns inga krokodiler i Svarta havet. Och Ankara är huvudstaden i Turkiet. Och dit kommer man inte genom Azovska sjön — för den ligger norr om Svarta havet. Och i Ankara finns det inga greker. Dom håller till i Grekland, Eriksson. Och Astrakan ligger i Ryssland — vid Kaspiska havet — där Volga mynnar ut. Eriksson slår generöst ut med händerna.

— Jaja. De kan hända de! Man ska inte va så petnoga. Och förresten gör de väl desamma — ja, jag menar vem man ä och va man heter och så där —

I nästa sekund hoppar jag upp på plattformen.

Eriksson står kvar och vinkar soligt.

— Men livat hade vi! ropar han efter mig. Aff vidaresehen! Så långt! Å rövvoar!

BRÖDERNA OLSSONS BILVERKSTAD

MOKORSET

Tel. Myssje 46, anknytn. bostaden

Fullständig bilservice

Texaco bensin och oljor

AB STÅLMANUFAKTUR

KAFFETRYCKKOKAREN

SPARPETTER

i rostfritt stål, som sparar kaffe med 40 % mot den gamla kokmetoden och framställer ett förnämligt kaffe med högre arom trots mindre kaffemängd, bildar ingen garvsyra, kokar icke över.

ÅTERFÖRSÄLJES

hos varje väl sorterad järn- & bosättningsaffär samt i varuhusen.

FÖRSÄLJNINGSKONTOR:

Drottninggatan 30
Stockholm
Tel. 21 47 11

Pilfinksgatan 8
Göteborg
Tel. 16 20 23

Svalan och Lexikonet

AV LEIF
EDBERG

En svala kretsade i vida bågar över den lilla kyrkbyn. Den gjorde ett svep över en grupp lantgårdar i utkanten, cirklade in över byns centrum, där Eskilssons diversehandel och Konsum konkurrerade om kundgunsten, lovade ett slag runt kyrkspirans blänkande mässingstupp och dök ner mot klockarbostaden bakom prästgården, där den vippande slog sig ned på en telefonledning i närheten.

Där nere försiggick bestämt något intressant. Ett trettiotal människor stod grupperade i en oregelbunden cirkel på gårds-

planen framför klockarens stuga, och mitt i cirkeln stod en man uppkliven på en låda, omgiven av gamla möbler, tavlor, husgeråd och böcker. Mannen på lådan viftade med en klubba i luften och pratade i ett.

— Sju å femti för en prima skinnsoffa, skrek han. Titta bara på soffan, mitt herrskap! Titta på soffan! Prima skinnklädsel. Å mjuk å skön som en kvinnofamn! Sju å femti bjudet! Rena struntbudet. Bättre kan vi, mitt herrskap!

— Åtta, pep en gäll kvinnostämma i falsetten.

Som om någon dragit i ett snöre, riktades alla de kringstående blickar samtidigt mot den gälla röstens ägarinna.

Det var fru Paulsson som ropat. Hon tycktes vilja ropa in nästan allting på den här auktionen. I varje fall hade hon varit med och bjudit på så gott som allt, och de flesta klubbslagen hittills hade gällt henne.

Fru Paulsson var inte särskilt väl omtyckt i byn. Hon ville verka så förnäm och förmer än alla andra, och om hon någon gång nedlät sig till att växla ett par ord med någon av de andra bykvinnorna, så gjorde hon det i en ton som om hon beviljat vederbörande en stor ynnest. Hennes man reste som agent för en stor stockholmsfirma, och han syntes sällan till i byn.

Nu stod fru Paulsson här och ropade in nästan allt som ropades ut. Efter varje bud, som hon gav, såg hon triumferande på den som ropat det närmast föregående budet. Hon njöt uppenbarligen av att på detta sätt kunna överbjuda vem som helst.

Lite avsides stod Per-Henrik blek och försagd, och han följde med otålighet auktionens gång. Han såg på den slitna skinnsoffan, som auktionsförrättaren just klubbade bort till fru Paulsson för åtta kronor. Soffan var nedsutten, och spiralerne höll på att äta sig igenom det spruckna skinnet. I den soffan hade han suttit många gånger. Han mindes alla de gånger, då han varit och hälsat på hos klockarn. Han hade suttit där i soffan och insupit lärdom kväll efter kväll. Men nu var klockarn borta, och fru Paulsson hade ropat in soffan tillika med största delen av klockarns övriga bohag.

Per-Henrik var fjorton år och äldst av fyra syskon. Alltsedan han slutat folkskolan hade han haft plats som springpojke i Eskilssons diversehandel. Han hade sexton kronor i veckan för sitt arbete där, och största delen av sin veckolön brukade han lämna modern varje lördag. Modern var änka, och hon försörjde sig och barnen genom att gå i husen och tvätta. Hon fick slita hårt, och de kronor äldste sonen bidrog med kom väl till pass, när det gällde att få det hela att gå ihop. Två kronor fick Per-Henrik i alla fall behålla varje vecka, och dessa veckoslantar sparade han omsorgsfullt. Ty Per-Henrik skulle gå långt, det hade han satt sig i sinnet. Han skulle studera och bli en lärd karl. Inte genom att nöta byxbaken på en skolbänk. Nej då. Han skulle bli något, som kallades för *autodidakt* och betydde självlärd.

Per-Henrik hade inte kommit till auktionen av nyfikenhet. Han hade gått dit i en bestämd avsikt. En gång, då han varit hos klockarn i ett ärende, hade han funnit denne sittande i den gamla skinnsoffan framme vid fönstret försjunken i studerandet av en tjock bok. Boken hade legat uppslagen på bordet framför klockarn, och hela uppslaget hade utgjorts av en plansch över stjärnhimlen — myriader av små vita stjärnor mot en djupblå botten. Stjärnorna bildade olika figurer, och i marginalen stod namnen på de olika stjärnbilderna. Per-Henrik hade blivit intresserad och frågat klockarn var det var för slags bok.

Längre kom hon inte. Just som svalan svepte fram över aktionsplatsen, föll något löst och fuktigt på fru Paulssons framsträckta hand . . .

— Den här boken kallas för konversationslexikon, hade klockarn svarat, och i den får man svar på alla frågor. Jag har tre likadana böcker till på bokhyllan, och de handlar om allt mellan himmel och jord. Första delen börjar med bokstaven A och den fjärde slutar med Ö.

— D...det måste vara f...förfärligt intressant att läsa om allt, som man inte k...känner till, som t...till exempel om himlen och stjärnorna, hade Per-Henrik stammat, blyg och imponerad. Han stammade alltid när han blev ivrig eller upprörd.

Och klockarn hade bjudit honom att slå sig ned i soffan, och så hade han berättat för honom om universum och om de olika stjärnbilderna, som han pekade ut på planschen. Per-Henrik hade så helt gått upp i detta, att han nästan glömt att han måste tillbaka till affären och ut på nya skubb.

Innan han lämnat klockarn den dagen, hade han fått löfte av honom att komma tillbaka närhelst han hade tid och lust och läsa i klockarns lexikon.

— I de här böckerna finner du svaret på livsgåtorna, och läser du de här banden från pärm till pärm, så blir du en lärd man till sist, hade klockarn sagt.

Och Per-Henrik hade kommit tillbaka. Kväll efter kväll hade han suttit hos klockarn i den gamla skinsoffan och bläddrat i hans lexikon, och mycken lärdom hade han insupit. En helt ny värld hade öppnat sig för honom, och han hade börjat se allting med nya ögon.

Så hade Per-Henrik och klockarn suttit i klockarns gamla skinsoffa så gott som varje kväll med varsin del av lexikonet uppslagen framför sig och bläddrat och läst. Många ord hade inte yttrats, men ibland när någon av dem hittat något speciellt intressant, hade de sinsemellan diskuterat det, och klockarn hade förklarat en del invecklade saker närmare för Per-Henrik.

När Per-Henrik i affären fått höra att klockarn var död, hade han nästan fått en chock. Han hade knappast kunnat fatta, att han förlorat sin studiekamrat. Hur skulle det nu gå med hans studier? Klockarns lexikon hade nästan blivit en del av honom själv, och nu hade han helt plötsligt avstängts från denna möjlighet.

När sedan auktionen utlysts, hade hoppet åter tänts hos Per-Henrik. Han hade begärt ledigt från affären, och med sitt omsorgsfullt hopsnålade sparkapital, bestående av tolv enkronor, hade han rusat till klockarbostaden, och nu stod han där bara och väntade på att lexikonet skulle utropas.

Äntligen! Auktionsförrättaren höll upp de fyra välbekanta banden i luften.

— Stort konversationslexikon i fyra halvfranska skinnband, ropade han. Får jag ett bud! . . .

Det klack till i Per-Henrik. Tänk om inte hans tolv kronor skulle förslå! Han kände kallsvetten bryta fram under kläderna, och han stod där andlös och lyssnade efter något bud.

— Fem kronor, ropade någon i klungan. Budet avgavs slött, utan någon entusiasm.

Hjärtat slog vilt i bröstet på Per-Henrik, och han öppnade munnen för att ropa ut sitt bud, men förekomms av fru Paulsson, som ropade:

— Fem å femti, med sin gälla röst.

Per-Henrik svalde några gånger.

— S...sex, stammade han fram, och då allas blickar i samma ögonblick riktades på honom, rodnade han ända upp till härfästet och försökte göra sig så liten som möjligt.

— Sex kronor bjudet för fyra halvfranska skinnband, skrek auktionsförrättaren. Bättre kan vi! Får jag höra flera bud!

— Sex å femti, pep fru Paulsson.

— S...sju, stötte Per-Henrik fram.

— Sju å femti, skrek fru Paulsson och gav Per-Henrik en ilsken blick.

— Sju å femti, gormade auktionsförrättaren. Var det flera bud?

Per-Henrik kände hur kallsvetten klubbade fast skjortan bak

— Stort konversationslexikon i fyra halvfranska band, ropade han. Får jag ett bud! . . .

på ryggen. Det kändes precis som om han hade feber. Men han måste lyckas! Han måste bli ägare till klockarns lexikon! Det betydde så mycket för honom. Han klarade strupen.

— Ätta kronor, ropade han med klar röst utan att stamma.

Det var tydligen bara han och fru Paulsson som ropade på lexikonet. De kringstående följde med nyfiket intresse duellen mellan de två.

— Nie, skrek fru Paulsson, i tanke att hon genom att höja en hel krona på en gång skulle kunna tysta munnen på sin medtävlare. Egentligen hade hon inte tänkt sträcka sig så långt för de där gamla böckerna, men det retade henne att en så ung spoling skull överbjuda henne, och därför hade hon föresatt sig att ropa in lexikonet.

— T...tie, ropade Per-Henrik.

Han hade börjat hacka tänder. Snart skulle han inte kunna gå längre. Tolv kronor var allt vad han ägde.

Fru Paulsson gav åny Per-Henrik ett ilsket ögonkast. Hennes taktik med kronan hade misslyckats.

— Tie å femti, skrek hon gällt och flyttade sig sidledes, så att hon kom att stå alldeles intill Per-Henrik.

Per-Henrik svalde och svalde. Snart skulle slaget vara förlorat.

— Elva, stötte han fram.

— Tig, pojkvask! fräste fru Paulsson och spände ögonen i honom. Vad ska du med lexikon till? Du är ju inte torr bakom öronen än!

Per-Henrik rodnade och bleknade om vartannat och kunde inte få fram ett ljud.

— Låt pojken vara i fred! inföll en kraftigt byggd man, som stod i närheten. Han har lika stor rättighet som ni att bjuda på vad han vill.

— Lägga er inte i det här! fräste fru Paulsson och gav mannen en blick bräddad med ilska och förakt.

Auktionsförrättaren viftade med klubban i luften.

— Elva kronor var det . . . går bort för elva kronor . . . första — andra . . .

— Elva å femti, skrek fru Paulsson med sina lungors fulla kraft.

Per-Henrik kämpade med gråten.

— T . . . t . . . tolv, stammade han och kände att tårarna kom honom i ögonen.

I detsamma lämnade svalan sin plats på telefonledningen och gjorde en lov ut över gårdsplanen.

Fru Paulsson sträckte ut ett anklagande finger mot Per-Henrik.

— Har jag inte sagt, att du ska ti . . .

Längre kom hon inte. Just som svalan svepte fram över auktionsplatsen, föll något löst och fuktigt på fru Paulssons framsträckta hand. Hon stirrade ett ögonblick som fascinerad på den lilla gulvita klicken. Så såg hon upp mot skyn, där svalan just försvann i riktning mot byns södra utkant.

— Din fördömda flygande kloak! väste hon efter den bortilande fågeln.

Mannen, som hon nyss snäst av, då han tagit Per-Henrik i försvar, såg ned på henne med ett skadeglatt grin i sitt öppna, solbrända ansikte.

— Den kulan visste var den tog, sa han sarkastiskt.

— Ni . . . ni . . . drummel! flämtade fru Paulsson vänd mot mannen.

Hon var röd i ansiktet av ilska och började överösa honom med skymford. Hon märkte inte hur auktionsförrättaren under tiden klubbade bort klockarns lexikon till Per-Henrik för tolv kronor.

Per-Henrik sände den bortilande svalan en blick, bräddad av tacksamhet.

— Du lilla fågel, viskade han. Om du bara visste . . .

Och med bröstet uppfyllt av jubel gick han att hämta sin nyförvärvade klenod.

Han skulle bli en lärd man . . .

VISAN DANSAR

*I visans sköna land
vi dansar fröjdsamt
hand i hand,
mens sommarmåne
blekblått skiner
genom dungars
skira disgardiner.*

*Vi drömmer oss hän
till kvällsäng skön,
där häggen står
nynnande grön,
i frömjölsflor —
myllan ångar,
blomstren gror.*

*Gror sina frön
oändligt små
till gömslen
för bin
bland gräs och strå. —
Ljummen vind
från vikar och sund
smeker en lind,
och dröjer en stund. —
Älvor dansar
i mjuk serpentin
lekande lätt
till drömmelodien. —
Visan oss alla
behagar,
där den dansar
i sommarens hagar.*

TOR BERGNER.

Gott Nytt År 1950 tillönskas av

STOCKHOLM:

Almberg, Bo, Läkare, Birger Jarlsgatan 41
Andersson, Nils, V. Hamngatan 36
Anzén, Georg, Läkare, Götgatan 15
Arleij, Folke, Järnaffär, Valhallavägen 75
Aromatic, Industri AB, Bryggvägen, Gröndal
Bellander, Gunnar, Läkare, Leksandsvägen 22, Nockeby
Berkel AB, Kungsgatan 72
Bjerlöv, Herbert, Läkare, Norr Mälarstrand 72
Björklund & Co., Rudolf, AB, Malmstorgsgatan 8
Blomkvist, John E., Tandläkare, Centralpalatset
Brenner, Sam, Järnaffär, S:t Eriksgatan 94
Bretz-Lydid, E., Tandläkare, Essinge Högväg 44, Stora Essingen
Brobeck, John, Tandläkare, Stureplan 16
Byrenius, Gustav, Direktör, Birger Jarlsgatan 32
C. T. C., AB, Nybrokajen 7
Cederholm, Nils H., Skorstensfejarmästare, Skulptörvägen 15, Hammarbyhöjden
Cederlöf, Eric, AB, Humlegårdsgatan 12
Crafoord, Clarence, Docent, Sabbatsbergs Sjukhus
Danielsson, Signe, Läkare, Carl Larssons väg 15, S. Ångby
De Lungsjukas Riksförbund, Kocksgatan 15, Stockholm
Personalen å förbundsexpeditionen
Drougge, Adolf, Läkare, Liljeholmsvägen 8
Elema, AB, Kungsgatan 34
Ellena, Päls- & Damkonfektion, Drottningholmsvägen 12
Engstrand, Gunnar, Grosshandlare, Nybrokajen 5
Engström, Gunnar, Tandl., Birger Jarlsgatan 44
Eriksson, A. H., Kapten, Torsgatan 47
Eriksson, H. P., Skinnvaru AB, Regeringsgatan 17
Erma, Kem. Tekn. Fabriken, Kammakaregatan 5
Ernhall, Stig E:son, Tandl., Stureplan 19
Essler, Bengt, Tandläkare, Karlavägen 52
Falk, Sven, Revisor, Regeringsgatan 44
Folke & Co., AB Carl, Nybrogatan 3
Forsberg, C., Firma, Hantverkaregatan 85
Gran, R., Läkare, Grevturegatan 18
Grenstedt, A. V., Stadsmäklare, Hornsgatan 26
Gustafsson, A. C., AB, Kungsgatan 16—18
Holmberg, N., Läkare, Polhemsgatan 36
Holmgren, Gustaf, Karlbergsvägen 22
Håkansson, Einar, Läkare, Högbergsgatan 40
Johannesson, E., Skorstensfejarmästare, St. Nygatan 36
Johansson, Axel, Körsnär, Västerlånggatan 60
Johansson, Greta, Tandl., Odengatan 104
Johnson, Allan, Maskinaffären, Riddargatan 10
Jäderholm, K. Bruno, Läkare, Ersta Sjukhus
Kaféet, Barnhusgatan 6
Kinocentralen, AB, Drottninggatan 47
Lavass, M. G. & A. Rundkvist, Hornsgatan 144
Leffler, Janne, Läkare, Inedalsgatan 1
Leja-Magasinet, AB, Norrmalmstorg
Lind, Tore, Läkare, Hornsgatan 1
Lindström, Bo, Läkare, Gullmarsplan 13, Johanneshov
Ljud & Bild AB, Untravägen 13, Hjorthagen
Ljungqvist, Urfirman Aug., Beridarebansgatan 23 A
Lundberg, H. C., Regeringsgatan 44
Lundin & Törnberg, Pälsvarufirma, Mästersamuelsgatan 12
Munters Industri AB, Norr Mälarstrand 56
Möller & Co, AB, Åsögatan 142
Nessim, Nils, AB, Hamngatan 1 A
Nilsson, Josef A., Målerifirma, Runebergsgatan 12
Nockeby Tvätt- & Strykinrättning, AB, Drottningholmsväg. 603

Nordström & Co., C., Fridhemsgatan 46
Olsson, Rune, Läkare, Murarevägen 8, Abrahamsberg
Orell, S., Docent, S:t Görans Sjukhus
Otterby, Sigrid, Firma, S:t Eriksgatan 76
Otillys Konditori, Vargentinsgatan 7
Palmquist, A., AB, Humlegårdsgatan 13
Perfekt-Stil, AB, Drottninggatan 30
Persson, AB, S. P., Västerlånggatan 38
Pettersson, Sigfrid, AB, N. Stationsgatan 25
Pettersson & Mentzing, Möbelfirma, Gamla Brogatan 17
Päls-Nova, Pälsateljé, S. Laser, Jakobsbergsgatan 6
Rabe, Harald, Överläkare, Beckomberga Sjukhus, Ångby
Rosenbaum, Sven, Tandl., Stureplan 19
Rossander, Gunhild, Läkare, Hornsgatan 64 A
Rudoffs Bilverkstad, Slussen
Röjdmärk, Oscar, Läkare, Upplandsgatan 50
Sandahls Pälsvaruaffär, Humlegårdsgatan 17
Sandegren, Bertha, Läkare, Folkungagatan 108
Schaub & Co., AB, Bolidenvägen 14—16, Enskede
Schneider, J., AB, Västmannagatan 1
Schongin & Engström, Hamngatan 17
Sellberg & Co., Fröhandel, Munkbron 3
Stockholms Pantförsäljning, Mälartorget 15—17
Stockholms Patentbyrå, AB, Kungsgatan 36
Stora Essingens Ångtvätt, AB, Stora Essingen
Ström & Co., P. A., AB, Humlegårdsgatan 10
Ståhlberg, Harry, Verkmästare, Sibyllegatan 83
Superior, AB, Nybrokajen 7
Svenska Råskinnauktioner, AB, Drottninggatan 12
Svenska Traktor AB, Box 12007, Stockholm 12
Trädgårdhs Åkeri, Carl Trädgårdh, Sveavägen 129
Wagner, S., Tandl., Sveavägen 49
Varubelåningen, Tunnelgatan 1 B
Varubelåningen, K. E. Elowsson, Blekingegatan 28
Waxholms Nya Ångfartygs AB, Hovslagaregatan 5
Vega, Agentur AB, Odengatan 39
Werner, Hugo, Läkare, Sveavägen 52
Vin & Spritcentralen
Winterthur, Försäkringsbolaget, Engelbrektsplan 2
Wretman, Tycho, Firma, Kungstensgatan 38
Yellow Cab, AB, Birger Jarlsgatan 37
Östling, Paul, Järnaffär, Abrahamsbergsvägen 2, Abrahamsberg

STOCKHOLMS OMGIVNINGAR:

Andersson, Folke, Tandläkare, Hamngatan 2, Vaxholm
Bälters Bilverkstad, Malmvägen 2, Sollemtuna
Claesson, Bertil, Tandläkare, Landsvägen 58, Sundbyberg
Ekman, Nils O., Skorstensfejarmästare, Sagavägen 11, Saltsjö-
baden
Ekmans Sybehörsaffär, Fullerstavägen 18, Huddinge
Ewemaskiner, AB, Sjödalsvägen 23, Huddinge
Flood, S., Förvaltare, Ahlby Gård, Fittja
Gentz, Carl, Läkare, Strandvägen, Saltsjöbaden
Gustavsson, G., Skorstensfejarmästare, Villagatan 1, Sundbyberg
Halldén, Carl H., Skorstensfejarmästare, Skogalund 100, Ektorp
Hellström, S. G., Läkare, Charlottenburg, Råsunda
Huddinge El. Installationsaffär, Box 41, Huddinge
Insulander, Sten, Läkare, Djursholm
Keller, Helge, Skorstensfejarmästare, Gribbyvägen 34, Spånga
Kumlin, Emil, Skorstensfejarmästare, Fogdetorpsvägen 29,
Södertälje
Mariehälls Svetsnings AB, Vintervägen 28, Sundbyberg
Melin, Åke, Läkare, Länssanatoriet, Uttran

Gott Nytt År 1950 tillönskas av

Ohlsson, Karl, Skorstensfejarmästare, Terassvägen 9, Stocksund
Spånga Ved & Brädgårdar, AB, Industrigatan 4, Spånga
Toreborgs Landstvätt, Nynäsvägen, Handen
Wallgren, Erik, Stadsläkare, Södertälje
Wendler, John, Revisor, Vallvägen 18, Lidingö

ESKILSTUNA:

Brödcentralen, Fristadstorget 6
Carlsson & Myrberg, AB
Karlsson & Nilsson, AB, Knivfabrik, Tullgatan 5

GÖTEBORG:

Möller, Gunnar, Läkare, Jakobigatan 9

HALMSTAD:

Halmstads Murbruksfabriks AB
Johansson, Joh. M., AB, Klammerdammsgatan 3
Levin & Nilsson, Brogatan 11
Pettersson, Anna-Stina, Läkare, Köpmangatan 2 A

HÄLSINGBORG:

Edo Kött- & Charkuteriaffär, S. Stenbocksgatan 123
Eek, Helge & Greta, Urmakare, Gasverksgatan 23
Eva-Salongen, Hantverkaregatan 9
Hultgren, Gunnar, Cykelaffär, Nytorrgsgatan 63
Kim, Ateljé, Arne S. Eriksson, Apotekaregatan 7
Larsson, H., med familj, Lilla Blomsterboden, Södergatan 27
Nilsson, Nils, Konditor, med familj, S. Stenbocksgatan 98
Pålson, Carl o. Ebba, Kapellmästare, Scala-Biografen
Stenberg, Gunnar, Kyrkoherde, med familj
Strömkvist, E., Blomsterhandel, Fältarpsvägen 18

KALMAR:

Wolke, Knut, Läkare

KILAFORS:

Wikström, E., Prov.-läkare

KINNA:

Kinna Juridiska Byrå

KIRUNA:

Föreningen Kiruna Folkpark u. p. a.

LUGNET:

Larsén, Håkan, Överläkare

LULEÅ:

Luleå Stadshotell Rest. AB

LUND:

Nyström, Hilding, Läkare, Spolegatan 4
von Rosen, Erik, Docent, Kung Oscarsväg 1
Ryberg, C. M., Läkare, Stortorget 6

MALMÖ:

Alfredsson, Allan, Tandl., St. Nygatan 53
Cronquist, Stig, Läkare, Södergatan 13
Edner, Sven, Läkare, Amiralsgatan 4
Fjellander, Ella, Läkare, Drottningtorget 6
Larme, Eric, Läkare, Regementsgatan 27 A
Lennér, A., Docent, Drottningtorget 3
Malmström, A. F., Läkare, Skomakaregatan 2
Mårtensson, Eric, Läkare, Davidshallsgatan 27 A
Perulf, Sture, Läkare, Mäster Nilsgatan 1
Status Lokalredaktion, Kamrergatan 3
Trägårdh, Bertil, Tandläkare, Regementsgatan 56
Wendt, Emanuel, Läkare, Apoteket Lejonets Passage

MOKORSET:

Bonnert, D., Läkare

MORA:

Mattsson, F. M., AB

ORUP:

Fürst, C. A., Överläkare, Orups Sanatorium

ROMANÄS:

Beskow, Allan, Överläkare

SKELLEFTEÅ:

Hedman, F. A., AB

SUNDSVALL:

Lipschütz, E., Läkare, Lasarettet

TRELLEBORG:

Cederberg, Sven, Tandläkare, Algatan 7
Cruce, Eric, Tandläkare, Österbrogatan 1
Gyllerup, Thure A., Läkare, Nygatan 14
Jönsson, Joel, Provinsialläkare, Hansagatan 7
Månsson, Per G., förste Stadsläkare, Östergatan 32
Nordin, Fritz, Läkare, Kontinentgatan 8
Rigéus, Yngve, Läkare, Kontinentgatan 9 B

ÖSTERÅSEN:

Dahlstedt, Helge, Överläkare, Österåsens Sanatorium

PATIENTFÖRENINGAR:

Föreningen Enighet, Sanatoriet, Arvika
Patienternas Understödsförening, St. Ekebergs Sanatorium,
Axvall
Patientföreningen Skogsblomman, Västeråsens Sanatorium,
Borås
Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby
Föreningen Hjälpssamheten, Kroppefjälls Sanatorium,
Dals-Rostock
Patientföreningen, Eksjö Sanatorium
Patientföreningen, Garphyttan
Källtorps Patienters Understödsförening, Göteborg

Gott Nytt År 1950 tillönskas av

Sandarnes Patienters Understödsförening, Göteborg
Valbo Patientförening, Hagaström
Hålahults Patienters Understödsförening, Hålahult
Patientföreningen, Hällnäs Sanatorium
Patientföreningen, Kungshults Sanatorium, Hälsingborg
Hessleby Patienters Understödsförening, Hässleby Sanatorium
Kolmårdssanatoriets Patienters Understödsförening, Kolmårdssanatoriet
Solbackens Patienters Självhjälpsförening, Kullsveden
Fagereds Patienters Understödsförening, Lia
Lindesbergs Tuberkulossjukstugas Patienters Understödsförening
Lugnets Patienters Handels- & Understödsförening, Lugnet
Löts Sanatoriets Patienters Understödsförening, Malmby
Moheds Patienters Understödsförening, Mokorsset
Målilla Patienters Understödsförening, Målilla Kyrkby
Blommenhov San. Patienters Understödsförening, Nyköping
Hammars Patienters Understödsförening, Nyland
Patienternas Förening "Nytt och Trevnad", Orup
Romanäs Patienters Förening, Sanatoriet, Romanäs
Furs Patienters Understödsförening, Saleboda
Spenshults Patienters Understödsförening, Sanatoriet, Spenshult
S:t Görans Lungtuberkulospatienters Understödsförening, Stockholm
Selggrens Sanatoriepatienters Understödsförening "Hallen Vilan", Strömsbro
Patienternas Understödsförening, Länssanatoriet, Sundsvall
Svenshögens Patienters Självhjälpskassa, Svenshögen
Sävsjö Patienters Förening, Sanatoriet, Sävsjö
Väsby Sanatoriepatienters Understödsförening, Upplands Väsby
Patientföreningen vid Centralsanatoriet, Uppsala
Patienternas Understödsförening, Länssanatoriet, Uttran
Söderby Patienters Understödsförening, Uttran
Vattholma Sanatoriets Patientförening, Vattholma
Follingbo Patientförening, Fack 45, Visby
Patienternas Understödsförening vid Västmanlands läns Sanatorium, Västerås
Sjö-Gunnarsbo Patienters Understödsförening, Åsunden
Älvkarleö Tbc-sjukstugas Patientförening, Älvkarleö
Sollidens Patienters Understödsförening, Östersund
Österåsens Patientförening, Österåsens Sanatorium

KONVALESCENTFÖRENINGAR:

V:a Hälsinglands Konvalescentförening, Bollnäs
Södra Älvsborgs Läns Konvalescentförening, Borås
Norra Hälsinglands Konvalescentförening, Delsbo
Föreningen Eskilstuna Lungkonvalescenter, Eskilstuna
Konvalescentföreningen för Tbc-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Eslöv
De lungsjukas konvalescentförening i Kopparbergs län u. p. a., Falun
Forsbacka Konvalescentförening, Forsbacka
Göteborgs Lungsjukas Centralförening, Göteborg
Södra Hallands förening för Tbc-konvalescenter, Halmstad
Hofors Konvalescentförening, Hofors
Västerbottens läns lungsjukas centralorg., Holmsund
Understödsföreningen för Lungsjuka i Hälsingborg med omnejd, Hälsingborg
Västernorrlands Lungsjukas Centralförening, Härnösand
Ångermanlands Lungsjukas Konvalescentförening, Härnösand
De Lungsjukas Konvalescentförening i Högaås med Kullabygden, Höganäs
Jönköpingsortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Jönköping

Jönköpings Läns Lungsjukas Centralorganisation, Jönköping
Kalmar konvalescentförening för lungsjuka, Kalmar
Kalmar läns Centralorganisation för Lungsjuka, Kalmar
Konvalescentföreningen för tbc-sjuka i Blekinge län, Karlskrona
Kiruna Konvalescentförening, Kiruna
Kramfors m. o. Konvalescentförening, Kramfors
Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad med omnejd, Landskrona
De Lungsjukas Förening i Östergötland, Linköping
Östergötlands centralorg. för lungsjuka, Linköping
Nordvästra Hälsinglands Konvalescentförening, Ljusdal
Kronobergs Läns Konvalescentförening, Lugnet
Luleå Konvalescentförening, Luleå
Konvalescentföreningen för tbc-sjuka i Lunds stad m. o., Lund
Malmbergets Konvalescentförening, Malmberget
De Lungsjukas Förening i Malmö
Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorg., Malmö
Mellersta Hallands Konvalescentförening, Morup
De Lungsjukas Förening & Understödsfond u. p. a., Norrköping
Nybro Konvalescentförening, Nybro
Oskarshamnortens Konvalescentförening, Oskarshamn
Gävleborgs Centralorganisation för Lungtuberkulösa, Sandviken
Sandvikens Konvalescentförening, Sandviken
Kalixbygdens Konvalescentförening, Sangis
Västerbottens Norra Konvalescentförening, Skellefteå
Skaraborgs Läns Konvalescentförening, Skövde
Centralstyrelsen, Flis, Stockholm
Föreningen för lungsjuka i Stockholm, Stockholm
Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening, Sundbyberg
Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Sundsvall
Södra Hälsinglands Konvalescentförening, Söderhamn
Konvalescentföreningen för tbc-sjuka, Trelleborg
Konvalescentföreningen Lövsta, Umeå
Uppsala Läns Konvalescentförening, Uppsala
Hallands Lungsjukas Centralförening, Varberg
Varbergs med omnejd Konvalescentförening, Varberg
Gotlands Konvalescentförening, Visby
Norra Älvsborgs Konvalescentförening, Vänersborg
Värnamoortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Värnamo
Västerviks Konvalescentförening för Tbc-sjuka, Västervik
Föreningen för Lungsjuka i Västmanland, Västerås
Konvalescentföreningen för lung-tbc-sjuka i Ystad m. o., Ystad
Älvsby Konvalescentförening, Älvsbyn
Norra Ångermanlands Konvalescentförening, Örnsköldsvik

Status

JULNUMMER 1949

Upplaga 123.000

Utsåld!

En bemärkelsedag på St. Thomas

I oktobernumret av Status för föregående år berättade vi något om televisionen i den medicinska undervisningens tjänst och om den televisionsanläggning för sådant ändamål, som installerats i det berömda Guy's Hospital i London.

Men det finns ett annat Londonsjukhus, lika berömt och ännu äldre, kanske ett av de äldsta i världen, där man också helt nyligen haft tillfälle pröva televisionens möjligheter för undervisningsändamål. Det sjukhuset heter St. Thomas Hospital, och där har ögonoperationer utsänts med hjälp av television. Ögonoperationer kanske bäst av alla operationer ger en föreställning om vad man vinner i undervisningseffekt genom att använda sig av television. I operationssalen ser och arbetar den opererande kirurgen på ett öga som mätt tvärs över är ungefär en och en halv tum. Ett sådant litet operationsfält försvårar givetvis elevernas möjligheter att i detalj följa händelseförloppet. Använder man vid ett sådant tillfälle television innebär detta att eleverna i en angränsande studio kan följa operationen i mottagningsapparatens bildfält, där ögat framträder i sex gångers förstoring. Fördelarna är uppenbara.

Vid televisionsexperimenten på St. Thomas Hospital använde man sig av transportabla aggregat av Marconis tillverkning. Hela anläggningen rymdes i sju väskor som ingenjörerna från Marconifabriken bar med sig, när de anlände till sjukhuset för att förbereda utsändningen.

Men även ur en annan synpunkt är televisionsexperimenten på St. Thomas Hospital värda ett omnämnande. Detta sjukhus var nämligen en av de första platser i England på vilka man en gång experimenterade med trådlös telegrafi. För något mer än femtio år sen, den 20 maj 1898, kom en 24-årig italiensk-engelsk fysiker till sjukhuset bärande två svarta väskor innehållande telegrafapparater. Han skulle från sjukhuset demonstrera sitt system för trådlös telegrafi för medlemmarna av det engelska parlamentet genom utsändning från St. Thomas till det tvärs över Themsen liggande Houses of Parliament. Den unge mannens namn var Guglielmo Marconi.

Utsikt från en turkisk ligghall

Hur ska ett sanatorium ligga? Frågan har diskuterats många gånger. Och diskuteras ännu, fast numera ur andra aspekter än förr. En gång i tiden var man angelägen om att lägga tuberkulosvårdanstalterna på avsides platser, fjärran från järnväg och samhällsbebyggelse i övrigt. De sjuka skulle isoleras. Vad som stöttes och blöttes var väl mest frågan om vilken höjd över havet som var den lämpligaste.

Denna tendens att skapa i geografisk mening isolerade sjukvårdsinrättningar för de lungsjuka förde i alla fall en god sak med sig: en del sanatorier kom på det sättet att bli byggda på platser som var sällsynt natursköna. Orup, Romanäs, Sol-liden, Österåsen är namn på sanatorier som ligger i trakter vilka är berömda för sin underbara natur.

Vår moderna tuberkulosvård med dess många olika aktiva behandlingsformer för-

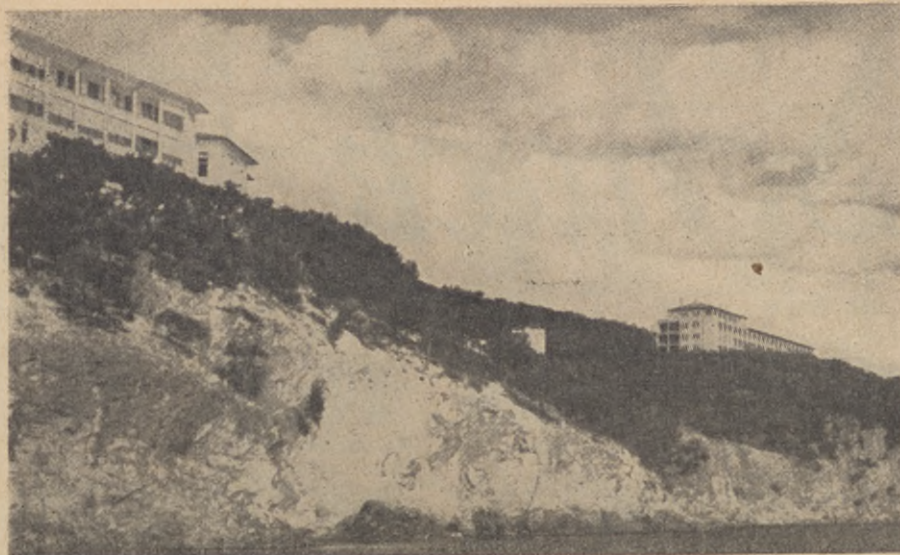

Huvudingången till sanatoriet på Heybeli Island.

utsätter medverkan av specialister, framför allt kirurgerna vid de stora central-lasarettens, och det säger sig själv att en sådan medverkan underlättas om sanatoriet ligger i en tätort eller i nära anslutning till en sådan. Om man i dag skulle bygga ett sanatorium här i Sverige valde man för detsamma sannolikt en plats,

Entréhallen i sanatoriet på Heybeli Island är ett gott exempel på modern turkisk arkitektur.

Sanatoriet på Heybeli Island har en underbar utsikt över den väldiga Marmarasjön.

som inte ligger tio kilometer från närmaste järnvägsstation. Så långt är det emellertid mellan Ervalla och det gamla berömda Hålahults sanatorium.

Men det betyder mycket när man är sjuk, särskilt när man är sjuk en längre tid och det är ju den lungsjuke, att man har ett stycke vacker natur att blicka ut över från sjuksal och ligghall.

Det tycker säkerligen också patienterna i sanatoriet på Heybeli Island vid stranden av Marmarasjön, innanhavet mellan Europa och Mindre Asien. Heybeli Island är namnet på en av de många öarna i Marmarasjön, en ö med klippiga stränder där pinjedungarna skyddar mot blåst och stark sol.

Sanatoriet ligger högt upp på klippsluttningen och från sjuksalarna har man en vidunderlig utsikt över den väldiga Marmarasjön. Det är, åtminstone delvis, ett av Turkiets mest moderna sanatorier. Ursprungligen fanns här endast en sanatoriebyggnad där manliga patienter vårdades, men anläggningen byggs nu till undan för undan. Och det behövs. Trots att Turkiet inte var med i kriget hör det till de länder, där tuberkulosen visar tendens att öka.

Här som på så många håll i sydliga länder har man separata sanatoriebyggnader för kvinnor och män, och det är sanatoriet för kvinnliga patienter som är nytt på Heybeli, nytt och modernt utrustat. Sjuksalarna är små med bara två eller tre sängar och det är ju fullt up-to-date, men man blir förvånad då man läser att sjuksköterskorna inte har egna rum utan att två eller tre systrar måste samsas om samma. Och det låter inte vidare rationellt när man hör att sjukhusköken, som är högmoderna med kylanläggningar och allt, förlagts till en särskild byggnad så att maten måste transporteras på special-

konstruerade brickor med värmeaggregat. Motiveringen härför är inte utan ett stänk av komik: man vill bespara patienterna obehaget av matoset. Fast det kanske är riktigt, man bör nog känna till kosthållet för att kunna yttra sig med sakkunskap på den punkten. Men en vän till oss brukar säga: "Jag tycker mycket om stekt sill, men jag tycker ännu bättre om doften av stekt sill."

Socialvårdskurs på Målilla sanatorium

Om fattighjonen i Ljuders socken sådana de skildras i Wilhelm Mobergs sista stora roman "Utvandrarna", och om den svenska åldringsvårdens utveckling från 1600-talets fattigstugor fram till vår tids bästa och modernaste ålderdomshem, berättade syssloman G. Svärd, Oskarshamn, i ett utomordentligt intressant föredrag på Målilla sanatorium torsdagen den 17 november. Föredraget ingick i den socialvårdskurs för patienterna på Målilla sanatorium, som ordnats av Kalmar läns centralorganisation för lungsjuka och som pågått under tiden den 14 till 20 november.

Det var de goda erfarenheterna av föregående års socialvårdskurs på Målilla sanatorium, som uppmuntrade länets centralorganisation för lungsjuka att redan i år komma igen med en ny kurs, och det finns ingen anledning att ångra det beslutet. Det är tydligt att en folkbildningskurs som denna fyller ett verkligt behov bland de sanatorievårdade, därom vittnar den stora anslutningen och det livliga intresset bland patienterna. Man har under den nu avslutade kursveckan fått lyssna till föredrag som inte bara ur bildnings-synpunkt utan också rent praktiskt sett varit av stort värde, därför att de rört sig

kring problem, som är intimt förknippade med den lungsjukes livssituation och hans väg från sjukbädden tillbaka till samhällsnyttigt arbete i de friska medborgarnas krets.

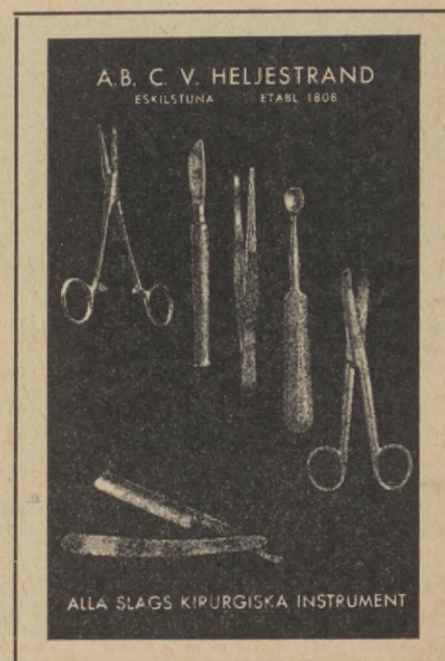
Sålunda har sanatoriets överläkare, doktor Stig Törnell, talat om tuberkulossjukvården, redaktör Adolf Malmborg, Kalmar, om folkpensioneringen, assistent Gustav Lundkvist, Kalmar, om omskolning och yrkesutbildning för partiellt arbetsföra, Carl Hellström, Kalmar, om aktuella problem för de lungsjuka i Kalmar län, Hilding Ståhl, Stockholm, om studier och bildningsarbete bland lungsjuka, och förbundssekreterare Curt Kristiansson om De Lungsjukas Riksförbund och dess arbetsuppgifter.

En kurskväll fick patienterna se de två sociala upplysningsfilmerna "Väg ur en kris", som behandlar samhällets bostadsproblem, och "Vi vill ha arbete", som handlar om de partiellt arbetsföres inlemmande i produktionen. En annan kväll ägnades åt ett föredrag om skalden Dan Andersson, och naturligtvis har även musik, frågesport och andra muntrationer stått på programmet.

Allt som allt en nyttig vecka, säger patienterna på Målilla sanatorium. Och en rolig också för den delen, tillägger de med entusiasm.

När skönheten kom till byn

Alltsen det engelska sjukvårdsväsendet för snart två år sen förstatligades har vi från tid till annan genom pressen matats med rapporter om hur denna revolution av den engelska sjukvården utfallit. Det har varit ömsom vin och ömsom vatten och än är väl drycken inte slutgiltigt blandad. Säkert är att ett så stort socialt

experiment inte kan genomföras utan en del misstag och bakslagen har ju inte heller uteblivit. Men de argaste kritikerna hade kanske gjort klokast i att spara på en del krut och i stället "wait and see".

För vår del har vi i dagspressens spalter förgäves spanat efter någon rapport om hur det gick för ett annat experiment inom engelsk sjukvård. För all del inte något stort socialt experiment, men vi kan i alla fall inte neka till att det intresserade oss ganska mycket. Vi tänker på "make-up-kampanjen" på Bolingbroke Hospital i Battersea.

Det var sjukhusets husmor som kom på idén. Hon fick för sig att om de kvinnliga patienterna på sjukhuset fick tillfälle att göra vad som på fackspråk lär kallas för en "make-up" så skulle livsviljan stärkas hos dem och därmed deras hälsotillstånd snabbt förbättras. En gång i veckan kördes alltså en vagn med för en rejäl make-up erforderlig attiralj omkring på de kvinnliga vårdavdelningarna och varje patient som ville fick sig en orgie i make-up.

Den som skriver detta tillhör den del av mänskligheten som är obekant med de tekniska finesser som är förknippade med en "rejäl make-up" och det är därför naturligt att ytterligare rapporter om hur det gick när skönheten kom till Bolingbroke Hospital avvaktas med spännt intresse. En kvällstidning i London tog på sin tid upp saken, men sen har man inte hört något mer. Utom att sjukhusets husmor i en intervju förklarade att "hon såg en väldig skillnad hos sina kvinnliga patienter", när make-up-vagnen slutat sin rundtur genom salarna. Och fastän djupt okunniga i ämnet har vi på känn att det konstaterandet är exakt formulerat.

Schack

Redigerad av
E. LUNDIN
och
G. SKARP

CARO-KANN.

Spelat i mästarteturneringen i Odessa 1949.

Salo Flohr — på sin tid världsmästaren Aljechins farligaste medtävlare — tillhör ännu världseliten, och har allttjämt mycket av skärpan i sitt spel i behåll. Han lutar mest åt det positionella hållet, men en och annan gång släpper han sig lös och kombinerar, såsom fallet är i nedanstående parti.

Vit: Flohr.

1. e2—e4
2. d2—d4
3. Sb1—c3
4. Sc3×e4

Svart: Jersejev.

- c7—c6
- d7—d5
- d5×e4
- Sb8—d7

Flohr, som är specialist på denna spelöppning, undviker det bekvämare men mera "enkelriktade" spelsättet 4.—, Lf5.

5. Sg1—f3	Sg8—f6
6. Se4—g3	e7—e6
7. Lf1—d3	Lf8—e7
8. 0—0	0—0
9. Dd1—e2	c6—c5
10. c2—c3	b7—b6
11. Sf3—e5	Lc8—b7
12. f2—f4	— —

Detta tillsynes naturliga angreppsdrag finner ett lika fint som effektivt bemötande.

12. — —	c5×d4
13. c3×d4	Sd7×e5
14. d4×e5	Sf6—g4!

Detta drag, som innebär ett bondeoffer, är poängen i de nyss föregående avbyttena.

15. Ld3×h7†. — —

Efter detta drag blir det svarta spelet snart övermäktigt. Ställningen är emellertid redan brydsam: på 15. Le4 kunde följa 15.—, Lc5†, åtföljt av Dh4. Eller 15. Se4, Dd4†. 16. Kh1, Tf—d8.

15. — —	Kg8×h7
16. De2×g4	Dd8—d4†
17. Kg1—h1	Ta8—c8!

Mycket starkt! Vit hinner ej föra fram förstärkningar till sin utsatta kungsflygel.

18. Sg3—h5	g7—g6
19. Dg3—h3	Tf8—h8

Givetvis ej 19.—, g×h5 för 20. D×h5† och vit har remisschackar.

20. Sh5—f6†	Kh7—g7
21. Dh3—e3	Tc8—c2!
22. De3—g3	— —

Den svarta damen kan ej slås för Tc×c2 jämte ogarderbar matt.

22. — —	Dd4—d3!
Ater mycket fint:	
23. Dg3×d3	— —
Vit resignerar!	
23. — —	Tc2×g2!
24. Sf6—g4	Tg2×h2†
Uppgivet.	

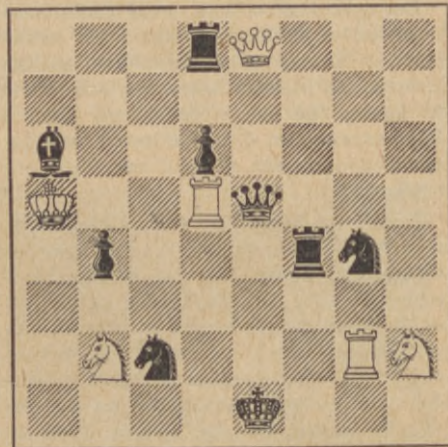
LÖSNING.

Studie av B. Horwitz. Vit drar och vinner. (Ställning: Vit. Kc 5, Lf4, Ba 3 = 3 pjäser. Svart: Ka7, Ba4, b5 = 3 pjäser).

1. Kc5—c6! Ka7—a8! 2. Kc6—c7!. Ka8—a7. 3. Lf4—e3†, Ka7—a6. (Om 3.—, Ka8 vinner vit på dragtvång genom 4. Ld4). 4. Kc7—c6, Ka6—a5. 5. Le3—d4, Ka5—a6. (Ej 5.—, b4 för 6. Lb6†). 6. Ld4—b6, b5—b4. 7. a3×b4 och vinner.

PROBLEM.

Av K. G. Gavrilow.

Matt i två drag.

(Vit: Ka5, De8, Tg2, d5, Sb2, h2 = 6 pjäser.

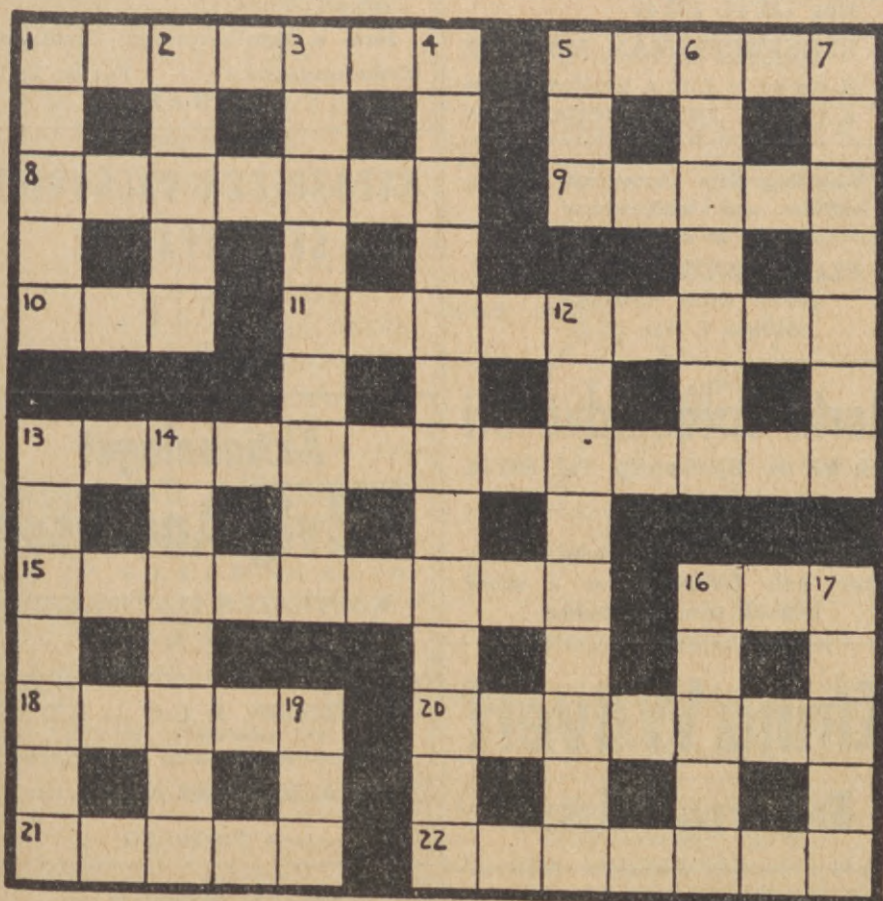
Svart: Ke1, De5, Td8, f4, La6, Sc2, g4, Bb4, d6 = 9 pj.).

På förekommen anledning

meddelas att kontrollmärket, lagligen skyddat för partiellt arbetsföras riksorganisationer, av tekniska skäl icke kom med i Status julnummer 1949. Kontrollmärket återfinnes på vinjettsidan i detta nummer av Status.

Korsord Nr 1

VÅGRÄTA ORD.

1. Något brunt brett på bröd. (7)
5. Bröllopstelegrammet "1003". (5)
8. Vad är det för samband mellan gula ärter och en bok av Chesterton? (7)
9. När man går ut på vift. (5)
10. Att ha slips, om man har långt skägg. (3)
11. Marx. (9)
13. "Ett sannskyldigt prydnadsexempel å dessa människor, för vilka det ej finns någon dörr från hemmets vägg." (13) *(Grönk. Veckoblad.)*
15. En ren bagatell. (9)
16. Löper på viss tid. (3)
18. Strindberg var ingen vanlig. (5)
20. Kanske en "heltäckare". Eller en tavla av en holländsk mästare. (7)
21. Köpte man äpplen i förr. (5)
22. Var mans niding. (7)

LÖDRÄTA ORD.

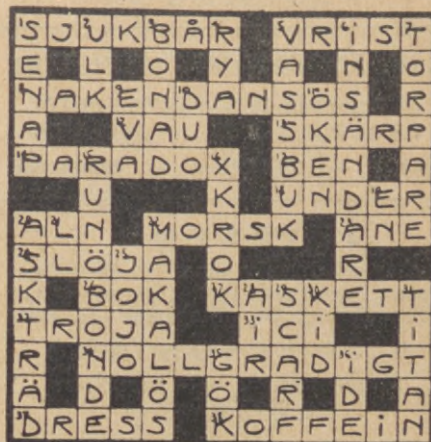
1. Det farliga i träspriten. (5)
2. "Detta korta namn med sitt pisksnärtljud och sin djupt symboliska betydelse . . ." (5) *(Albert Engström.)*
3. Sprätt. (9)
4. Tage Erlander. (13)

5. Det finns inget helvete längre. Det är blandat med —. (3)
6. Fyndighet som ger guld. (7)
7. Rigel. (7)
12. Ett enda flugpar kan på en säsong med 9 generationer få över 300 biljoner avkomlingar! (9)
13. Blitt och blött. (7)
14. En som känns igen på stjärten. (7)
16. Fy på sej, gamla människan! (5)
17. Större nöt finns inte i världen. (5)
19. "Världen vet vad — veta." (3) *(Havamal.)*

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 1 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 febr. 1950. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 1". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i Status marsnummer.

Lösning till korsord nr 10.

Pristagare blevo: Herr Johan Skog, Kisa, och Fr. Margot Perslow, Spjutgatan 7, Malmö. Prissummorna respektive tio och fem kronor översändas per post.

Lösning till korsord nr 11.

Pristagare blevo: Fru Karin Karlsson, avd. 9, sal 4, Söderby Sjukhus, Uttran, och herr John Norrbom, Upplands Väsby. Priserna respektive tio och fem kronor kommer per post.

Betydelsen av tidigt tuberculuppårande

Att spära upp tidigt tuberkulos och få patienterna under rationell behandling innan stora förändringar uppkommit, ja, innan de ens själva märkt att de äro sjuka, måste betyda väsentligt ökade chanser för vederbörande att inom rimlig tid kunna bli återställda. Vidare måste man utan tvekan vinna en betydande minskning av smittkällorna genom att taga reda på förut okända smittförande tuberkulosfall.

(Sanatorieläkare Willi Mascher om skärmbildsundersökningen i Södermanlands län.)

STOCKHOLM**A.-B. ARBETARNES TRYCKERI**

Barnhusgatan 14 — STOCKHOLM
Tel. 10 22 76, 11 11 92 — Postg. 4739
Böcker — Tidskrifter — Blanketter

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Reinholds goda bröd

Birkagatan 28, Sveavägen 45
Götgatan 96, Nytorosgatan 38
Saltsjöbanan, Slussen

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukassa

**STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA**

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

**Försäkringsbolaget
"ZÜRICH"**

Birger Jarlsgat. 8, Sthlm 7. Tel. 67 05 10.

Vackra ENRUMSMÖBLER i ek och björk
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängklä-
der, Gardiner, Armatur m. m.

CONRAD ÅHLBERG

7 Bryggaregatan Telefon 23 04 75
BILLIGA PRISER - KREDIT ORDNAS

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20
MODERN T OFFSETTRYCKERI

BETALD ANNONSPLOTS

BORÅS och SÖDRA ÄLVSBOGSLÄN**Vid elektriska installationer**

ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET

Kontor: LILLA BROGATAN 38
Affär: LILLA BROGATAN 30

Kom ihåg Edra vänner vid såväl
högtider som märkesdagar med

BLOMMOR från

ALIDEBERGS Blomsteraffär

(Inneh. Oscar Andersson)
Allégat. 7. Tel. 117 27.

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbiltyger, Duchatelltäcken, Gar-
diner och Draperivaror i såväl
bomull som konstsilke

Kinna Wäveri**Bröderna Nilsson****Häggåstrands Väveri****Aktiebolag**

KINNAHULT

Ahnviks Pappersindustri

Fabriken Svea, Bockasjögatan

Tillverkning av: Brevblock, Papeterier,
Telefonblock m. m.

Lager av: Omslagspapper, papperspåsar,
skrivpapper, bindgarn m. m.

Telefoner 164 10 - 135 44 - 122 39

E.W. JUST

FÄRGERI — BLEKERI

MERCERISATION

Filmtryckeri

BORÅS

Tel. växel 174 65

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÅS —

**SYFABRIKEN VALKYRIAN
SKJORTFABRIK**

Tel. 111 21

BORÅS

Aktiebolaget**Ludvig Anderson**

KASTHALLS MATTFABRIK

KINNA

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti

Telefon 323

BETALD ANNONSPLOTS

ESKILSTUNA

SE PÅ SLANTEN
OCH KVALITÉN —
köp i

konsum
ESKILSTUNA

P. LINDAHL'S BOKHANDEL

Kungsgatan 10 Tel. 310 40

ESKILSTUNA

Stor sortering i allt vad till branschen
hörer.

BETALD ANNONSPLOTS

GYNNA

Status annonsörer

FALKÖPING

Bröderna Wahl A.-B.

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

GÄVLE

VACKRA MÖBLER
STIL — KVALITET — LÅGA PRISER

AB SÖRMANS MÖBELAFFÄR

Drottninggatan 11, Gävle. Telefon 875
Sandviken. Telefon 3472

Kappor och Klänningar

STÖRSTA SORTERING

GÄVLE KAPPMAGASIN

BUSS-CAFÉET

(FULLSTÄNDIG KAFÉÖREELSE)

Gävle Tel. 6573

OBS! Även till avhämtning och
utskickning.

JÖNKÖPING

FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig
sortering i sjukvårds- o. förbandsartik-
lar. Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595 Klostergatan 65 Tel. 595
JÖNKÖPING

June-Munktell

Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.

BETALD ANNONSPLOTS

MALMÖ

O. NORMANNS FRÖHANDEL

Etabl. 1885

Skomakargat. 4. Tel. 201 78, 781 54.

Postgiro 14009.

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

— Villa Daisy, Mariedalsvägen —
MALMÖ Telefon 153 80

ALLTID EN GOD DRYCK

LÅSKEDRYCKER - MÅLTIDSDRICKA
VICHYVATTEN - DUBBELDRICKA
erhålls från

Sofielunds Bryggeri och Vattenfabrik
Tel. 164 95 och 170 23

DRICK ALLTID

Rybergs

AROMROSTADE KAFFE
högfina kvalitéer

Rosteri: Skolgatan 23, MALMÖ.
Tel. 230 17.

BETALD ANNONSPLOTS

NORRKÖPING

GUMMICENTRALEN

Stockholmsvägen 22—26

Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer.

Försäljning av nya ringar.

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI

Repslagaregatan 25

Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52

DAMER!

HATTLAGRET

V. S:t PERSGATAN 39

Alltid senaste nyheter i för-
ening med goda kvaliteter.

UMEA med omnejd

BETALD ANNONSPLOTS

UPPSALA

Prenumerera på och annonsera i

Upsala Nya Tidning

Totalupplaga över 34.000 ex.

UPPSALA

BYGGNADSFIRMA

A. FREDLUND

S:t Persgatan 18

A.-B. RÖRKOMPANIET

E. B. Widén

Vaksalagatan 27 UPPSALA

Tel. 307 86, 347 86

Fil.: Kyrkogat. 4, Norrtälje. Telefon 1179

Värme, Ventilations- och Sanitets-
anläggningar samt Reparationer

CHR. RABÉNS E.F.T.R.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 UPPSALA Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av

Sjukvårds- och Optiska artiklar.

Slipningar och reparationer utföras.

BETALD ANNONSPLOTS

VÄSTERAS

VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD

Telefon 312 32

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 305 61

Utför alla slags Binderier och Blomster-
korgar omsorgsfullt. Årstidens krukväx-
ter och lösa blommor i stor sortering och
till billiga priser.

BRÖDERNA NARVING

Charkuterifabrik

Tel. 318 41, 318 10 — HYTTAN

— PARTIAFFÄR —

REKOMMENDERAS

ÖREBRO

Kapptyger, klänningstyger o. siden

köpes billigast i Örebro

hos

A.-B. YLLE- & SIDENLAGRET

Fredsgatan 13, 1½ tr.

Telefon 184 29

Hushållsskolan MARGARETA

ÖREBRO

Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50

1:a kl. Matsalar

Festvåning och Matvaruaffär

Elever mottagas

Blomsterhandeln GULLVIVAN

(Inneh. V. Ericsson)

Köpmangatan 15 A. Tel. 101 48

ÖREBRO

Dagligen färska blommor. Kransar.

Buketter och kistdekorationer.

Rekommenderas.

Allmogevävnader

Sven Andersson

Tel. 109 67

B O R A S

Tel. 190 37

BETALD ANNONSPLATS

Firma Barnkläder

ALLT för barnen
upp till 12 år

Svartbäcksgatan 4, UPSALA
Tel. 309 95

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Våduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

Spedition

Befraktning

Magasinering

Assurans

Simon Edström Aktiebolag

M A L M Ö

Speditörer & Skeppsklarerare
Flygfrakttagenter

Malmö

äter man gott
på de åtta
Solidarrestaurangerna

Pilgården

Södergatan

Folkets hus

Temperance

även hotell
Engelbrektsgatan 16

Bergsgatan

M.F.F.-stadion

Drottningtorget 10

Malmgården

de båda sistnämnda
äro självserveringar

Standard Hotell

Köpmangatan 30

L U L E A

CENTRALT - MODERNT - BEKVÄMT
Restaurant med fullst. rättigheter

Tel. 3420 el. namnanrop "Standard Hotell"

J. HEDMANS

Litografiska Tryckeri

Efr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-, Emballagetryck m. m.

Box 690 A

GÄVLE 1

Tel. 2892